

1928

Poštnina plačana v gotovini.

VIGRED

DEKLIŠKI LIST

10

Pomen univerze v Ljubljani

za Slovence in državo SHS.

(Nadaljevanje.)

Teološka fakulteta.

Slovenska duhovščina je bistveno sodelovala pri pozitivni zgradbi slovenske prosvete: vrhu tega je imela odlično in velevažno vlogo pri obrambi slovenstva proti premoči Italijanov, Nemcev in Madžarov. Radi tega bi ukinitev bogoslovne fakultete smatral narod za udarec proti vitalnim narodnim koristim. V današnjih razmerah bi posebno bolešno občutili ta udarec primorski in koroški Slovenci, katerim je duhovščina prepotrebna narodna opora.

Bogoslovna fakulteta je važna nacionalna institucija, ker goji znanost s posebnim ozidrom na domače razmere in na slovanske vzhodne cerkve. V slogi z drugimi fakultetami sodeluje pri znanstvenem raziskavanju domače zgodovine, pri proučevanju staroslovenske cerkvene književnosti in poznejše slovenske literature.

Tekom 8 let so izdali profesorji 17 znanstvenih knjig, 120 razprav in 8 letnikov znanstvenega »Bogoslovnega vestnika«.

Število rednih slušateljev je bilo do sedaj redno okoli 100 na leto, kar je za bogoslovno fakulteto razmeroma visoko število.

Budžetnih razlogov za ukinjenje bogoslovne fakultete ni, ker bi bil finančni efekt ukinitve minimalen; saj bi morala država vzdrževati mesto fakultete bogoslovno učilišče v Ljubljani.

Na vprašanje, zakaj samo ena pravoslavna fakulteta in dve katoliški bogoslovni fakulteti, odgovarjamo, ker tri bogoslovne fakultete popolnoma odgovarjajo kulturni strukturi kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev. Slovenska duhovščina se mora usposobiti za svoje vzvišeno kulturno poslanstvo med slovenskim ljudstvom na slovenskem zavodu.

Odkar obstoji v Ljubljani visokošolski študij, je bila z njim zvezana vedno bogoslovna fakulteta.

Načrti okrnitve ali ukinitve so zadeli na odpor vseh strokovnih komisij, ki so se morale z vprašanjem baviti.

Oficijelne vseučiliške komisije za izdelavo enotnega univerzitetnega zakona, ki so od l. 1920 opetovano zborovale, so se vedno zedinile v sklepu, da ostani v Ljubljani univerza v onem obsegu, ki ga določa njen ustavni zakon.

Najnovejša komisija za izdelavo programa prosvetne politike je izjavila:

Broj Univerziteti i Fakulteta u zemlji nije prevelik, pa ga ne valja ni smanjivati, nego je naprotiv potrebno da se univerziteti izgrade i da im se dadu na raspoloženje nužna sredstva za njihov rad, jer će se samo tako moći celokupna nastava i prosveta dići na stepen koji želimo, i jer će samo tako Univerziteti moći da izvrše svoj visoki zadatak i obavezu prema državi i narodu.»

(Dalje prihodnjič.)

Oklic Vigrednicam!

Že par mesecev se pripravljamo tu pri uredništvu za nov, sedmi letnik »Vigredi«. Imamo že lepe nove snovi: povesti in povestic, črtic in pesnic, mnogo pa nam je še objubljenega. — Vendar ne bi hotele urediti novega letnika brez marljivega sodelovanja, ocene in kritike naših naročnic in čitateljic. Dobile smo že precejšnje število pisem, iz katerih razberemo prošnje in želje za preureditev in izpopolnitev »Vigredi« v prihodnjem letu. — Obračamo se danes tudi na ostale naše cenjene čitateljice s prošnjo, da se prav kmalu v pismu izrazijo, kako žele:

1. glede uvodnikov; 2. glede povesti; 3. glede pesmi; 4. glede praktičnega oddelka; 5. glede poročil.

Vsaka nova pobuda nam je dobrodošla, ker nas vodi pred vsem drugim želja, da zadovoljimo čitateljstvo.

Dolžnost vsake »Vigrednice« je, da z dobrim nasvetom skrbi za povzdigo in izpopolnitev svojega lista. Zato pričakujemo do 10. novembra prav toliko nasvetov, kolikor ima »Vigred« naročnic.

Najboljši nasvet nagradimo tudi letos s prav lepim književnim darom.

Bog živi!

Uredništvo »Vigredi«.

Vsebina.

R. L. T.: Neodposlano pismo	217
P. Krizostom: Kraljica presvetega rožnega venca	218
»Živeti hočemo«: Koroška umira	218
Vaclav Winkler: Starka misli	219
Zofka Vivodova: Vrnile smo se v kraje naše mladosti	220
Mira: Daleč nekje	220
H. Brey — Pavla M.: Jožef, zvesti, ben David	220
Vaclav Winkler: Lokve	225
Francka Zupančič: Velo listje	226

Franjo Neubauer: Moji pozdravi	227
A. Bošte: Kot nekdanj	227
A. Bošte: V Bohinj	227
A. Bošte: Očtost	227
A. Lebar: Preko vseh ovir	228
Rožni dom	231
Od srca do srca	232
Vigrednica-gospodinja	234
Organizacija	239
Drobiž	239

VIGRED

DEKLIŠKI LIST

Leto VI — V Ljubljani, 1. oktobra 1928 — Štev. 10

R. L. T.:

Neodposlano pismo.

Draga moja sestra! Nedavno si mi pisala, da Ti je molitev postala breme in težava in Ti ni več v tolažbo, ampak bridkost. Povsem neznosna pa Ti je molitev rožnega venca.

Če je katera molitev vsa dekliška, vsa ženska, potem je molitev rožnega venca. Niti za hip mi še ni vstala misel, da je enolična in nič globoka. Vsaka molitev je umetnina, ker je osebno ustvarjanje. In kakor je v Gospodovi molitvi — oče naš — vsa modrost življenja vklenjena, tako je v rožnem vencu skrita pesem dekliškega, ženskega, materinskega srca.

V Tebi kakor v vsaki trepeti prav na dnu srca hrepenenje po materinstvu. Ne mislim samo telesno, ampak še bolj duhovno — tisti nagon ljubiti, skrbeti, delati dobro, negovati življenje, biti tujemu življenju solnce in soj zvezde... Vem, da je moj izraz nekako trd in okoren, toda upam, da me razumeš kaj mislim. In, glej, vse to hrepenenje, to tajno trepetanje v globinah Tvoje notranjosti lahko skleneš, spojiš, združiš z akordi rožnega venca v veselem delu — Marija v dekliški zori, Marija mati z Detetom, Marija v skrbeh in prvi žalosti.

Tudi Tebi, sestra, ne odide Kalvarija. V vsakem čutečem srcu, in prednost dekliškega srca je tudi v globoki čustvenosti, je skrita drobna tragedija. Solze na samem izjokane, so grenke, solze, ki sočutja ne najdejo, še grenkejša. In nema žalost, trpka bridkost, užaljeno srce se ne zadovolji z besedami človeške tolažbe. Besede ne sežejo v te globine. Sestrica — ozri sa tedaj na svojega božjega Brata v trpljenju! Ali Te ne išče pogled iz tistege velikega, dobrega očesa? To oko je jokalo v Getzemani, to čelo je bilo orošeno s krvavimi potnimi kapljami... Ali je Tvoja žalost večja, obupnejša, grenkejša, ali ne trpi On s Teboj? Še s križa Te išče njegovo oko in Te prosi, da tudi Ti odpustiš vsem, ki so Ti krivico storili. „Oče, odpusti jim, saj ne vedo — — —“

V tretjem delu kipi proti nebu sama radost, en sam spev poveličanja, zmagoslavja. Grob, smrt, tesnoba, groza, sovraštvo, bridkost, žalost kot pelin grenka, vse mine... Usmev večne zarje že odeva naše obličje, srce je mirno, duša je pokojna, Jezus kliče v vsem svojem božjem sijaju — svojo sestro kliče: „Pridi dobra, zvesta, golobica moja, nevestica!“

Sestra — kako povsem resnično je, ker pravi pesnik:

Vse nevidno se za vidnim skriva,

Vse življenje se v skrivnost preliva.

Kraljica presvetega rožnega venca.

*Z rožnimi venci
si vsa okrašena.
Vsa si lepa,
ti velika žena!*

*Mistična radost
iz rož veselih ti klije.
Vse bogastvo materinske sreče
iz njih ti sije —
Kraljica tihega veselja!*

*V rože žalostne je vžgan
najtrpkejši spomin
Sinovih strašnih ran —
spomin bolečine vseh bolečin —
Kraljica tihega trpljenja!*

*Iz rož častitljivih odseva
vsa tvoja slava,
s solncem odeta žena,
Roža vekomaj češčena,
Roža naših mladostnih let!*

*Kraljica presvetega rožnega venca,
prepoji s svojo lepoto
naš borni deviški cvet!*

»Živeti hočemo«:

Koroška umira.

Ob obletnici koroškega plebiscita.

Bilo je 1. 1914. Rusi so vdrl v vzhodno Prusko, Hindenburg jih je zvodil v Mazurska jezera in močvirja. Skoro 100.000 Rusov se je pogreznilo v njih. Očividci popisujejo, kako strašno je bilo poslušati, ko se je cela armada, ljudje in živali, pogrezala v mehko zemljo. Kakšni glasovi smrtnega strahu in groze, klicev na pomoč, onemoglega obupa, ko se ni bilo mogoče rešiti iz smrtnega objema mokre in mehke zemlje! Ta jih je požirala počasi, vedno bolj in bolj so se pogrezali v njo, dokler jih slednjič ni popolnoma zagnila. Grgrajoče in hlatajoče se je zagrinjala nad njimi močvirna zemlja. Potem zopet grobna tišina. 100.000 grobov naših slovan-skih bratov.

Tudi na Koroškem se zdaj potaplja, ne v Mazurska jezera, pač pa v germansko morje 100.000 naših bratov. Polagoma, polagoma, a nevzdržno in brez prestanka, kakor pred 14 leti Rusi v Mazursko močvirje. Na Koroškem umira majki Slavi 100.000 njenih otrok.

Slovenstvo na Koroškem umira.

Naš narod se mora tega zavedati. Zdi se, kakor da se ponavljajo ona stoletja srednjega veka, ko so Slovenci po l. 750. prišli pod germansko nadoblast. Cele slovenske pokrajine: deli Tirolske, Solnograške, Zg. in Sp. Avstrijske, zgornja in srednja Štajerska ter severna in zahodna Koroška, so se pogreznile v nemško morje. Toda tedaj se naš narod še ni zavedal samega sebe. Bil je še otrok. Sedaj se zaveda. Iz otroka je dozorel v moža. Zato se mora tudi zavedati silne tragedije (žaloigre), ko se trga iz naročja majke Slave dežela Gosposveta in dežela Primorskih Slovencev.

Dne 5. junija t. l. je rekel govornik na fašistovskem kongresu laških učiteljev v Bocnu: »Hočemo 100 odstotno poitaljančenje potom šol.« Južna Tirolska naj se s pomočjo šol do 100 odstotkov, t. j. popolnoma italijanizira.

Tudi na Koroškem je namen in cilj šole 100 odstotno, t. j. popolno ponemčenje Slovencev. Skozi osem let, od 6. do 14. leta, je slovenska deca na Koroškem izročena v roke najhujših sovražnikov slovenstva, pijonirjem

germanizacije: nemškim in odpadniškim učiteljem. Ko pride slovenska deca iz teh šol, zna samo nemško čitati in pisati in je napolnjena z nemškim duhom.

Mnogo naših rojakov se je ponemčilo tekom stoletij. Toda nikdar in v nobeni dobi se naše ljudstvo ni potujčevalo tako temeljito, tako sistematično po načrtu, podrobno in na široko, kakor se potujčuje zdaj potom potujčevalnih šol. Na Koroškem je ponemčevalna šola prvi in najuspešnejši grobokop Slovencev.

Po letu 1920. je prišlo k temu še ponemčevanje v cerkvi. — Ko je l. 1859. prestavil škof Slomšek škofijsko stolico iz Št. Andraža v Maribor, je ostalo več slovenskih župnij severno od Drave v nemški, sekovski škofiji (Sobota, Arvež, Lučane itd.), dobile so nemške dušne pastirje in so se ponemčile. (Glej Zgodovino Lavantinske škofije, dr. Fr. Kovačič.)

Tudi na Koroškem je tekom zadnjih desetih let mnogo slovenskih župnij dobilo nemške duhovnike. V cerkvah, kjer je bilo prej v cerkvi vse ali pov večini slovensko in kjer so se slovenski otroci v šoli učili veronauk v materinščini, so nemški dušni pastirji vpeljali nemške pridige, nemško petje, nemške molitve, v šolo pa nemški veronauk. Kjer pa je enkrat naš jezik vržen iz cerkve, tam je slovenstvu zadan poslednji in najhujši udarec. Ondi je potem popolno potujčenje ljudstva samo še vprašanje časa. Historia docet, zgodovina nam priča tako. Ko utihne po družinah slovenska molitev, je popolno potujčenje ljudstva neizogibno. S ponemčenjem cerkve je slovenski jezik izrinjen iz poslednjega javnega zatočišča in z nemško molitvijo prodre germanizacija v najnotrajnejše družinsko življenje.

Koroška umira, ali bolje: slovenstvo na Koroškem umira. Ves naš narod si mora biti svest silne žaloigre, ki jo doživljajo naši rojaki pod tujskim jarmom. Ves narod se mora strniti v obrambo ogroženih rojakov. Ves narod mora prevzeti zavest: Živeti hočemo! Nočemo poginiti, torej tudi nočemo, da poginejo deli našega narodnega telesa. In še eno, kar zmore vsakdo: ne pozabimo se o tem razgovarjati v tihi avdijenci z vsemogočnim Pomocnikom!

Vaclav Winkler:

Starka misli.

*Obraz, razrit od bede in skrbi,
je rahlo sklonjen v tiho misel:*

*Nekje na polju proi se je zgrudil
in pet je let doma umiral drugi.
Napotil se je tretji v svet neznan:
tam za vodo med strmimi bregovi
med črnim kamenjem sam črn ves dolbe,
o materi, o daljni vasi sanja
in o nedelji solnčni, pomladanski.
Bogat in mlad nekoč se spet povrne.*

*Ugaša blede plamen na ognjišču,
nad njim se trudno stara mati sklanja:*

*Nekje pod hribom črnim raste križ,
pomladne rože na grobu cvele,
vse v megli, v dimu se mrači nebo — — —*

Bolestno starka zakričala je v večer — — —

V vsako hišo Moforjeve knjige!

Vrnile smo se v kraje naše mladosti.

Prišla so drobna, bela pisemca in so nas klicala in vabila.

Tam od belih zidov je prišel klic, tam od samostanskih oken je prišlo vabilo: Iz kraja naše mladosti, iz gred naše lepe, čiste pomladi.

Hrepenenje je vstalo v nas vseh. Hrepenenje, da vidimo zopet prostorčke, kjer smo hodile kot brezskrbni otroci, polni smeha in solnca, kjer smo hodile kot deklice in sanjale najlepši sen življenja.

Hrepenenje je vstalo v nas, da vidimo nje, ki so vodile našo mladost, ki so hodile kot dobri angeli ob naši strani, da vidimo nje, ki žive za vedno med samostanskim zidovjem.

Zahrepenele so naše duše po miru, po tihi zbranosti, po lepoti duhovnega življenja. In smo prišle. Iz šumnega mesta in iz daljne gorske vasi. Vse, prav vse smo si zaželele teh lepih ur.

Prisrčen pozdrav, ljubezniv pogled nam je bil priča, da smo prišle prav, da smo prišle k našim duhovnim mamicam, kot nekda.

Globoko so zaživele v samostanski tihoti naše duše in se okrepile za trnjevo pot, ki jo hodimo v naših samotnih vasicah.

In potem, po treh dneh smo se poslovile. Kot košček raja je bila kapelica. Hortenzije in dracene in beli nageljni in vrtnice okrog Gospoda. In nad vsem se sklanja naša Mati. Ona, ki nas je blagoslavljala tedaj, ko smo štele petnajst pomladi in zapustile samostansko šolo, se ljubeče sklanja k nam tudi sedaj, ko nas življenje težko biča, ko so naše duše mnogokrat polne bridkosti in teže življenja.

Iz kora plavajo mehki akordi in se zlivajo v pesem »O Mati, kako si nam draga.«

In naše duše so kot beli cvetovi, polne lepote, polne miru in blaženosti.

Ve tihe, skromne, samostanske sestre! Veste li, da ste nam dale mnogo, premnogo, ki ste nas poklicale v vašo tihoto? Blagoslavlja vas Ona, ki je Mati nas vseh.

Mira:

Daleč nekje . . .

Daleč nekje za gorami

biva sreča mojih sanj . . .

S hrepenečimi rokami,

polna skrivnih trepetanj,

kličem jo, in vabim k sebi . . .

Toda sreča me ne sliši —

v prazno tone prošnji klic:

moje žalosti ne vidi,

niti strtih perutnic . . .

Kristus, Ti se me usmili!

H. Brey — Pavla M.:

Jožef, zvesti, ben David.

(Biblična povest iz Kristusovih časov.)

(Nadaljevanje.)

Zvečer so se zbrali vsi domači okrog mize, katera je bila gostom na čast okrašena z lila venčki.

Ko je hišni oče blagoslovil kupo in je bilo končano umivanje rok, so pomakali grenka zelišča v neko mešanico rdečega kisa in kuhanega sadja. Po

običaj, je moral najmlajši pri mizi vprašati: »Kaj pomeni ta obred?« Ker sta bili obe domači hčerki Abigajl in Lidija starejši, je moral Jezus staviti to vprašanje.

Dečkov glas je ginjeno posegel v to pobožno molčanje. Hišni oče je razložil pomen tega svetega običaja. Grenka zelišča spominjajo na grenko hlapčevstvo pod Egipčani; nesoljen kruh pomeni skopi kruh pregnanstva in rdeča barva kisle mešanice spominja na Izraelce, ki so kot sužnji postavili obe egiptovski zakladnici Pitom in Ramezes.

Potem so postavili na mizo nerazrezano pečeno velikonočno jagnje, ki je ležalo na dveh prekrizanih granatnih vejicah.

Jezus je gledal jagnje kot pribit. Jagnje, ki leži na križu! Nenadoma je postal bled in njegove ustnice so trepetale. Nehote, kot bi iskal opore, je prijel za roke Jožefa in Mirjam, med katerima je sedel. Oba sta začutila trepetanje njegovih rok, razumela pa je le Mirjam, četudi v tesni nejasnosti.

Elzebad je opazil globoko ganutje dečkovo in je rekel: »Da, tudi moja Lidija je jokala, ker je bilo to jagnje njen ljubljencek. Vajin sin, o Jožef in Mirjam, ima gotovo mehko srce in čuti tudi z živalmi.« Ljubeče je položil roko na dečkovo glavo in je z velikim dopadanjem opazoval njegov plemenito izoblikovan obraz, ki je očitoval velikega duha. Potem se je nagnil k staršem in tišje nadaljeval, medtem ko se je Jezus zabaval s hčerkama: »Zdi se mi, da je pameten, dober, talentiran in pobožen. Jehova vaju je z njim bogato obdaril. Dobri otroci so v slavo staršem. Svojega sina moraš poslati v tempelj, v uk k rabinem, o Jožef, da se bo naučil modrosti svetih spisov! Mogoče postane tam enkrat eden naših največjih učiteljev, kajti ogenj duha sveti iz njegovih oči. V letih, ko bo obiskoval šolo, bi mogel stanovati v moji hiši.«

Jožef ni vedel, kaj bi odgovoril. Temu dobremu možu vendar ni mogel reči, da njegov sin ne potrebuje nobene modrosti več, da nosi v sebi samem modrost vseh, še neustvarjenih! V zadregi je pogledal na Mirjam in ona je takoj odgovorila: »Bog plačaj tvojo dobroto, Elzebad! Ali midva se ne moreva ločiti od svojega sina. Kar pa bo Bog odločil, hočeva storiti.«

»Tako naj se zgodi!« je pristavil pobožni mož. In povečerjali so v veseljem, svečanem razpoloženju.

Takoj po praznikih se je večina romarjev odpravljala domov. Jožef je držal Jezusa za roko in je stal pod kraljevsko Salomonsko dvorano; Mirjam pa se je bila pridružila na drugi strani ženam iz Nazareta. Bila je namreč ta navada, da so hodili moški in ženske ločeno, v skupinah, otroci pa so smeli biti pri enih ali drugih.

Medtem, ko je Jožef čakal na nekatere zamudnike, ki so se še poslavljali od znancev, je prišla skozi »zlata vrata« procesija ljudi, ki je očitvidno veljala nekaterim devicam, ki so bile sprejete v tempeljsko šolo, kajti med sprevedom so korakale tri deklice z belimi venčki.

Jožef je bil ganjen. Živo se je spominjal dneva pred mnogimi leti, ko je z istega mesta opazoval praznični sprevod, v katerem je korakala Mirjam, v spremstvu staršev, Joahima in Ane. Takrat je bil prvič videl Mirjam, to liliijo, otroka milosti! Že takrat je pogled nanjo prevzel vso njegovo dušo ... in takrat ni niti slutil, da bo poklican, da čuva ta božji zaklad in njeno dete božje. Mirjam, ljuba Mirjam ...

Tedaj je začutil, da deček ob njegovi strani ljubkuje njegovo roko, nežno jo je stiskal in iskreno šepetal besedo »oče«, potem pa je roko izpustil in se oddaljil.

Jožef je prikimal. Gotovo hoče deček hoditi rajši z materjo, saj je bil tudi na poti v Jeruzalem menjaje pri enem in drugem.

Sprevod je odšel mimo. Jožefa je nato ustavil duhoven Abijatar, njegov bivši sošolec, ki je prišel pravkar mimo. Vsled tega se je pridružil šele poslednjim možem iz Nazareta in tedaj so bile žene že nekoliko pred njimi. Mnogi ovinki so jih popolnoma zakrivali očem, slišalo pa se je njihovo petje Davidovih romarskih pesmi. »Kako privoščim Mirjam srečo, da ostane Jezus ves prvi dan pri njej,« je mislil Jožef in veselo nadaljeval pot.

V Berotu so zvečer prvič počivali. Ker je bilo v mestu za vse premalo prostora, so ob obzidju postavili šotore. Sorodniki in znanci so se zopet našli.

Blizu mestnega obzidja je Jožef ugledal Mirjam in je veselo hitel k njej. Njene oči so mu iskajoč hitele nasproti in so presenečene obvisle na njem. Oba hkratu sta se prestrašila: »Kaj Jezus ni pri tebi?« Nekaj burnih vprašanj. Jožef je razlagal in uboga mati se je skrušena zgrudila.

Kot k tlom priklenjen je stal Jožef. Večna usmiljenost, kje je deček?

Nepopisna je bila boleost staršev. Izgubila sta otroka... izgubila! Bog v nebesih, kako se je moglo to zgoditi!? Jožef je mislil, da je Jezus pri Mirjam, ona pa, da je pri njem. In sedaj...? Kje bi mogel biti? Mogoče je pri sosedih ali poznanih dečkih? Da, da, tako bo! Mirjam se je takoj dvignila: »Iskat ga pojdeva!« In hodila sta iz tabora v tabor, tekala po mestnih ulicah, vpraševala vsakogar. Zastonj.

Vse življenje je utihnilo. Le Jožef in Mirjam sta še taval brez miru po mestnih ulicah in trkala na vrata. Njiju ljubljenska ni videla živa duša. Uničena sta se vrnila v taborišče. Sedaj ni bilo dvoma, da se je deček izgubil. Od žalosti zlomljena, sta slonela na nekem zidu.

»Jaz sem kriv,« je tarnal Jožef. »Ne bi ga bil smel pustiti od sebe... o slabo sem čuval božje dete... nezvest hlapec sem... Moja je krivda, jaz sem kriv!«

»Ne, Jožef,« je plakala Mirjam, »ti nisi kriv. Mislil si, da je šel k materi, jaz pa sem mislila, da je pri tebi. O Bog, nisva bila vredna tega božjega daru! Zdaj nama je odvzet!... O Jezus, moj otrok, moj ubogi, ljubi otrok, kje si?« In presunljivo se je glasila njena tožba: »Če mu je kdo kaj žalega storil, Jožef?« Prestrašena se je oprijela njegove roke.

Od strahu, so se mu razširile zenice v očeh. Sto raznih strašnih možnosti. Z romarji prihajajo dostikrat tudi slabi ljudje. Mogoče je padel razbojnikom v roke, ker jih je razdražila njegova lepota. Mogoče je... ah Bog, kaj vse je mogoče! Mogoče tava lačen okrog, mogoče... »Če je Herod Antipas zvedel, da je takrat utekel krvoprelitju... če je izpraševal... in so ga zasledovalci našli...« Najstrašnejšega si nista upala misliti.

»Ne ne, Mirjam, tega ne verjamem,« jo je poskušal miriti Jožef. Bog bo gotovo varoval svojega sina. Prej bi se bal...« Obstal je. Potem je krotko skončal: »O Mirjam, mogoče se je vrnil v svoja bivališča v nebesih, ker ga zemlja ni vredna, ne človeštvo... In jaz sem tako slabo dovršil svojo nalogo.«

V joku je njegov glas odrekel. Za Mirjam je bilo pretresljivo gledati krepkega moža v neutешljivem joku. Prijela ga je za roke. »Tiho, Jožef, moj ubogi, dobri Jožef. Tako ne smeš govoriti... ne si očitati, ti zvesti! Saj ti si najzvestejši med ljudmi! Jožef, moliva! Nebeški oče nama bo pomagal. Pojdi, greva ga iskat, nazaj v Jeruzalem!«

Kaj takega pa bi bilo nesmiselno misliti, oba sta to uvidela. Ponoči je nemogoče potovati po tem gorovju. »Do jutri zjutraj morava počakati, Mirjam. Peljal te bom k sosedu Suzani v tabor, da si vsaj malo odpočiješ, sicer ne moreš jutri na pot.«

Uklonila se mu je. Od jokanja so ji bile oči otečene — vso trpečo je popeljal Jožef k dobrim ljudem in je prosil, naj skrbe zanjo. Sam sebi pa Jožef

ni privoščil počitka. Morilo ga je, kar je bil prikrikl Mirjam. Kaj, če se je otrok zakasnil in je sam hotel za njimi? Zgrešil pa je pot in zdaj v temi tava po gorovju? Vso noč je tekal po vseh potih okrog. V smrtni nevarnosti je v temi plezal ob prepadih in kotlinah in hrepeneče je klical v daljavo ljubljeno ime: »Jezus, Jezus!« Odzval se mu ni nihče.

*

Na obzorju se je prikazal šele prvi sivosrebrni pas, prevlečen z blede rožno svetlobo — in že sta hiteli proti Jeruzalemu dve osebi. V molitvi in plakaje sta prehodila vso dolgo pot. Strah jima je posodil krila — sicer enodnevno pot, sta prehodila v pol dne.

Tekala sta skozi ceste, ulice in uličice mesta, povsod povprašujoč. Skozi oboke, preko mostov in prehodov do templja gor, od templja nazaj, skozi Tirofansko dolino, v stare dvore in kotiče. Ni ga bilo mestnega dela, kjer bi ne bila iskala dečka; bila sta na Sionu in Opelu, v Akri in novem mestu Bezeti! Kot nevesta v slavošpevu, sta iskala ljubljenca svojih src. »Iskala sem ga ponoči, ki ga moja duša ljubi; iskala sem ga, a našla ne. Vstala sem in hodila po mestu okrog, po ulicah in cestah sem iskala njega, ki ga ljubi moja duša. Iskala sem, a nisem ga našla. Srečala sem mestne stražnike: »Ste videli njega, katerega ljubi moja duša?«

Ne, otroka nista našla. Do smrti izmučena sta tavalala okrog, pozabila sta na lakoto in žejo. Hripav je postal njiju glas od jokanja, slabosti in strahu.

»Ste videli našega otroka? Dvanajstletni deček je to, vitek, nežnega obraza, rjave kodre ima in belo-rumeno obleko...«

Ah, takšnega dečka, kdo pazi na take podrobnosti?! Med milijonom tujcev, jih je gotovo več. Povsod zmajujejo, obžalujejo. Sočustvujejo so gledali ljudje za njima. Marsiktera mati je svojega ljubljénčka tesneje stisnila k srcu.

Preko gričevne Davidove ceste se je gnetla skupina kričéčih ljudi. Žuganja in kletvine so se čule.

Mirjam se je uprla na Jožefa. »Kaj je to?« je zaklicala prestrašeno. »Jožef, če bi bil zašel deček med to grdo gnečo?«

»Ne, ljuba gospodarica,« je odvrnil Jožef trepetaje. »To je samo val ljudi ob vseh večjih praznikih, ako se zbere dosti ljudstva in so duhovi vznemirjeni. Potem se pritožujejo proti rimskemu gospodstvu. Že dostikrat je tekla kri. Dobro, da je to zdajle na cesti in ne v preddvorih templja, kot že mnogokrat. Iz gradu Antonija bi Rimljani koj hitro udarili z meči mednje.«

Potegnil je Mirjam pod vhodni obok bližnje hiše, dokler ni šla množica naprej in slišal je nesramne žalitve teh ljudi. V tem je zagledal Samuela ben Tabija zapravljivega, razkošje ljubečega Sadizejca, ko je preklinjal. Spoznal ga je bil po dragocenem svetlomodrem oblačilu, kateri se je moral plačevati v zlatu, po dvojni teži blaga. »Ne,« je dejal v skrbeh, »današnji punt ne velja Rimljanom, ampak velikim duhovnom.«

Vzdihnil je. Upiralo se mu je, če je slišal kakršnokoli zabavljanje proti velikim duhovnom, ki so bili Gospodovi maziljenci. Dobro pa je vedel, da so mnogi izmed njih podkupljivi, da žive razkošno ter zatirajo uboge. Vedel je, da so tudi tega dne na mestu Gospodove besede, katere je zaklical nekoč velikim duhovnom: »Gorje Izraelovim pastirjem, ki sami sebe pasejo! Vi se hranite z najmastnejšim, oblačite se v volno. Črede pa ne pasete, ran ne obvezujete, izgubljenih ne iščete — le vladate nad njimi trdo in strogo!«

Razumljivo je bilo, da se je teptano ljudstvo proti njim uprlo. Pred kratkim je rimski državni namestnik, Valerius Gratus ben Ismael, odstavil velikega duhovna Fabija, da je na njegovo mesto imenoval Eleazarja, Anovega sinu.

Ana je sploh razumela z zvijačo in podkupnino obdržati v svoji družini stan velikih duhovnov že skozi desetletja. Le včasih so ga izmenjavale rodbine Kantaros, Fabi in Betos — a vsi so bili med ljudstvom enako obsovaženi. In zdaj je gotovo kakšen nov ukaz razplamtel nikoli spečo ljudsko mrznjo do duhovstva.

Razburjeno ljudstvo je valovilo dalje. Letelo je kamenje. Potem pa se je razlegla iz ust teh ljudi sramotilna pesem, ki se je po prejšnjih ulicah še samo šepetala:

Gorje hiši Boetosev! Gorje jim!
Oni tlačijo narod!
Gorje hiši Anovi! Gorje jim!
Oni sikajo kot gadje.
Gorje hiši Kantarosev! Gorje jim!
Goljufivi so njih spisi.
Gorje hiši ben Fabijevi! Gorje jim!
Imajo trde pesti!
To so veliki duhovni,
njihovi sinovi so zakladniki,
njihovi svaki poglavarji,
njihovi hlapci nas tolčejo!

»Bodo li ti vladoželjni duhovni in ta razdraženi narod pripoznali Mesija?« je vzdihnil Jožef. »O Mirjam, slabo slutim za Jezusa!«

Mati se je vnovič vznemirila, »Pridi, Jožef,« je izdahnila, vsa slaba od dolgega plakanja, »iščiva ga... Ah, kje naj še iščeva? K templju pojdeva, le tam more biti... O Jezus, Jezus, moje dete, kje si?«

»Da, da, Mirjam. Ali, že dvakrat sva bila tam in danes je že tretji dan.«

»Mogoče, da sva ga zgrešila. Mogoče je pa le bil tam in so ga dobri ljudje vzeli s seboj in so mu dali jesti in piti... Še enkrat pojdeva pogledat.«

In spet sta stopala po hribu proti templju. Bilo je ravno v času, ko so v Bet-Midrašu učili najslavnejši rabinci.

Ko sta stopila v dvorano in je hotel Jožef med tesno množico učencev napraviti pot za Mirjam, je naenkrat obstal. Svetel glasek je prišel do njega... o, samo njegov more biti ta glas! »On je, Mirjam!« se je vzradostil.

A materina ljubezen se je bila medtem že prikopala skozi množico, klečala je pred Jezusom, ga objemala in ni videla drugega, kot svojega zopet najdenega otroka, svojo srečo! Iz njenega srca se je utrgal bolesten očitek: »Otrok, zakaj si nama to napravil?! Glej, tvoj oče in jaz sva te z bolestjo iskala!«

Jožef je stal poleg, brišoč si solze veselja.

Deček pa je ljubeznivo objel mater krog vratu in z mehko resnostjo je spregovoril: »Čemu sta me iskala? Mar nista vedela, da moram živeti v tem, kar je last mojega očeta?«

Besed nista razumela, a bila sta vsa srečna, ker sta ga zopet našla.

In Jezus se je vrnil z njima v Nazaret in jima je bil pokoren.

*

»In rastel je ter pridobival na modrosti in milosti, pri Bogu in pri ljudeh!«

Vedno jasneje se je svetilo božanstvo skozi človeško podobo. Čim bolj se je razvijal iz dečka v lepega mladeniča, tem bolj se mu je poznala svetost, vzvišenost in dobre lastnosti: dobrota in milina, velika ljubezen do bližnjega, ponižno-vesela pokorščina, iskrenost njegove pobožnosti. A vendar ga ljudje niso smatrali za drugega, nego nenavadno nadarjenega, plemenitega ter ljubeznivega mladeniča.

Kot vsak Izraelit, se je tudi on izučil rokodelstva — izbral si je očetovega. Nikoli še ni bilo pripravnejšega, pogumnejšega in ubogljivejšega učenca, še nikogar, ki bi bolj ponižno vpraševal in pozorneje sledil Jožefovim navodilom.

Prav kmalu je izdeloval orodje. Njegove močne, mlade roke so znale že zgodaj samostojno delati — postal je velika opora svojemu redniku. Poleg tega mu je bilo v veliko veselje pomagati materi pri vsakdanjem opravilu.

»In bil jima je pokoren!« ... To je bilo, čemur se je Jožef vedno čudil; da je »on« podložen svojemu redniku! Da je ubogal točno, pazljivo, otroško veselo, kot bi bilo to samoobsebi razumljivo — to se je zdel Jožefu večji čudež od onega, ko je v Faranski puščavi nastal pod detetovo roko studenček.

Da streže svoji materi, že to se je zdelo Jožefu veliko ponižanje — ali ona mu je bila mati! Ali, da ta božji mladenič sluša njega na prvo besedo in mu vsako željo bere že z oči in ustnic — njemu, ubogemu Jožefu, navadnemu delavcu, ne, tega Jožef ni mogel nikoli zapopasti.

Silno težko je Jezusu kaj ukazoval. Ako le ni mogel drugače in je njegovo navodilo le malo izzvenelo kot povelje, se je Jožef vselej prestrašil samega sebe. A sin se je delal, kot da tega nikoli ne opazi in mu je prijazno pomagal iz zadrege.

Mnogokrat je moral Jožef med delom poklekniti. Večkrat, kadar je zapustil Jezus delavnico, se ni mogel zdržati ter je objemal in poljuboval orodje, katerega je še pravkar držala božja roka — katere si ni upal ljubkovati, odkar je deček dorasel.

Z leti je Jezus odvzel že staremu očetu vse težje delo. Dovolil je le, da dela še doma v delavnici, vsa dela po hišah in na stavbiščih pa je oskrbel Jezus sam.

Jožef se je hitro staral. Peza neprestanega težkega dela, muke bega skozi puščavo, katero je prehodil peš, večne skrbi za mater in otroka, težko življenje v pregnanstvu, prepojeno s hrepenečim domotožjem, skrivna skrb za Jezusovo bodočnost — vedel je, da mora odrešiti svet, a to je mogoče le s trpljenjem — vse to mu je že kmalu izpodkopalo zdravje, postal je slaboten. Mirjam mu je zvesto stregla in skrbela zanj, vendar so mu moči preveč opešale. Postal je star in bolehen.

(Dalje prih.)

Vaclav Winkler:

Lokve.

*Lokve se skrivajo v črnem zelenju,
tesni domovi, leseni in kameniti,
strmijo čez jase v daljne nižine
in prosijo, prosijo, prosijo solnca.*

*Ded v dveh gubah robo leseno obličj,
sin v gozdu molčečem in starem drvari
in mlada na rebrni njeni trpi,
z motiko trdo v kamenitih ogradah
med trnjem in belimi skalami koplje,
otroci pa pasejo v rebri nad njivo.*

*Zvečer je vas v senci in vsa med hribovi,
v daljavi so zarje, večer ves gori,
pri nas pa rasto iz globeli strahote.
Fantje zavriskajo v žalostni pesmi,
da je za hip nato še tiše in tiše,
da pesem ugaša, ugaša, ugasne — — —*

Zvonovi na Gori plakaje pojo — — —

Velo listje.

Jesen je zunaj. Veter piha v drevesnih vrhovih in se igra z njihovim porumenelim in rdečim listjem. Naenkrat mi jih pripleše peščica skozi odprto okno. Trudni in suhi se privrte in obstanejo na tleh. Na odprti knjigi obstanejo trije: lipov, topolov in vrbe žalujke. In ko tako razmotrivam, začujem tiho šepetanje. List lipe pripoveduje o svoji mladosti. Lepa, stara lipa je bila njegov dom. Prijetno in dobro mu je bilo tamkaj, ko so se poletni vetrčki poigravali z mladimi sobratci in so jih božali solnčni žarki. Še lepše pak je bilo, ko se je ob prijetnih poletnih večerih zbirala pod lipo vaška mladina, igrala in ukala. Ko pa je vrišč pojenjal, je list slišal in doživel še najlepše. Na klopici pod lipo je sedel deček in krasno igral vijolino. Žarečih oči je zrl v daljino, tja čez nebotične, sinje velikane, za katerimi je tonilo solnce v rdeči zarji. Mali lipin list je ljubil dečka in spoznal iz njegovih pesmi, kaj mu je polnilo srce, namreč hrepenenje, ki ga sili od doma v tujino. Pač mu je šumelo zeleno listje: »Ostani!« Ali deček ga ni umel. In nekega jutra je stal na pot odpravljen pod lipo — ves navdan veselega upanja. Ubogi list lipe ga je videl odhajati, a mu ni mogel reči besede v slovo. O lipa je šuštel in šumela in mu je pela v slovo. — Minevalo je poletje in prihajala je jesen. Listič je bil odtrgan od matere lipe in veter ga je privedel po zraku — k meni. Umiril se je in lahko zatrepetal.

Nadaljeval je list topola — šepetajoč. Visoko gori je bival na mogočnem topolu ob cesti, ne daleč od velikega mesta. O, mali list je mnogo videl, poznal je ljudi. Tisoč in tisoč jih je šlo spodaj mimo, govoreč, smehljajoč, skrbi polnih. In nekoč je prišel nekdo žarečih oči po cesti. Truden je legel v travo, ravno v senco topola. Zdajci je zadonel ljubek spev in list je poslušal. Ni še čul kaj sličnega. Zeleč videti in slišati bližje, se je odtrgal, padel in obstal ravno poleg potnika. Globoko mu je pogledal v oči — ker stari topol mu je pravil, da se po očeh vidi človeku v dušo. Ta tukaj je moral imeti lepo, plemenito dušo, ker oči so mu bile čiste in jasne. Toda kmalu je potnik odšel dalje in ubog list je ležal osamljen kraj ceste. Kako rad bi mu bil sledil v mesto! Usmilil se ga je veter in ga odnesel v zraku, nesel, nesel po ozkih, tesnih ulicah, kjer je bilo mnogo hiš. Ubogi, mali list! Mnogo ljudi, temnozročih je šlo mimo. Strah ga je navdajal, bal se je za dečka s plemenito dušo. Da mu le ne bi ugrabili odsev in svit, ki mu je seval iz oči — ker to se je zdelo ubogemu lističu najlepše in najboljše, kar je imel deček. Dolgo je ležal v samotnem cestnem kotu, dokler ga veter zopet ni odnesel dalje in ga donesel na neko klop v drevesni senci. In na klopi je sedel mlad potnik. Radostno je zazrl listič še blesk v njegovih očeh, a videl tudi njegovo utrujenost. Hoče li nazaj domov? Kako se mu je zasmilil! Da bi mu le ne bilo umreti kot njemu, tako počasi se usušiti! — Deček je odšel in njegova postava se je pojavila v množici. Naenkrat je nastal ropot, šum, vrišč, krik, hrup. V cestnem prahu je ležal nekdo, ležal mrtev. Bil je mladi popotnik. Od daleč že ga je listič videl in spoznal. Kako bridko mu je bilo! Toda morda je vendarle bolje tako! Še ni izgubil leska oči... List je molčal in lahko — skoro neslišno je zašumel list vrbe žalujke — a ostal je miren. Rosno kapljico sem uzrla na njem — kapljico, ki se je lesketala kakor solza. — — — Je li morda z groba mladega popotnika z blestečimi očmi?

»Prispevajte v fond za Akademijo znanosti in umetnosti in za Narodno galerijo v Ljubljani!«

Franjo Neubauer:

Moji pozdravi.

*Ko ptičke leté
nad mano v daljave,
naroča srcé
za tebe pozdrave.
A ptički pojó med seboj,
neslišen jim govor je moj.
Do tebe odtod priletijo,
pozdrava ti ne izročijo.
In vendar naročam jih — sto! ...
Naj druge ti pesmi pojó!
Naj meni se zbor žvrgoleči
o sladki ljubezni, o sreči!
Kaj tebi o meni govóril bi ptič!
Saj v mojih pozdravih ni radosti nič!*

Anton Boštele:

Kot nekdam.

*Danes ti zapojem pesem kot nekdam.
Jesenski peter se ujel je v bukov gaj;
tam v vejah zdaj pritajeno drhti.
Opojno vonj ciklamnov hrepeni.*

*Ciklamnov strast! — Zasanjanost goric
in sladko grozdje tvojih belih lic! —
Jesenski dan razliva zlat sijaj
in jaz ti pojem pesem kot nekdam.*

A. Boštele:

V Bohinju.

*Šumijo bukve, Sava vre v globini,
v dolini jezera zrcalni svit
se zliva z nebom v pestro harmonijo
in vroč poletni dan je čez gore razlit.*

*Šumijo bukve, Sava vre v globini —
Zaman samotni romar išče tu miru.
Sloni ob bukvi, kjer je v lubje vrezano znamenje
in misli náte, ki si bila tu.*

A. Boštele:

Otožnost.

Vsako jesen trpim.

*Vidim, kako vsa zemlja zori,
a jaz ne morem zoreti z njo.*

*Vidim ptice, kako gredó,
in slišim klopotce, kako pojó.*

*A jaz svoje pesmi peti ne znam
in sebi ubežati nimam kam.*

Preko vseh ovir . . .

(Izza mladih let.)

(Nadaljevanje.)

In v tem trdem in trpkem miru je Roza čakala drugega dne. Ob navadni popoldanski uri je odšla v gozd na ono mesto, kjer jo bo čakal Vladimir. V malem žepu športne bluze je imela malo, zmečkano pisemce, ki je že dolgo samevalo v zaklenjenem predalu pisalne mize. To pismo prejme danes Vladimir; potem mu bo končno vendar jasen vzrok njenega sovraštva in ona, Roza, bo imela — mir.

Ni bilo treba dolgo čakati na Vladimirja; pred njo je bil že tam in jo je pričakoval nekoliko oddaljen od potoka. Prišel je bliže, bled in utrujen v obraz, toda na zunaj miren, le v očeh ono žgočo bol, ki jo je včerajšnji sestanek v njih užgal. Za trenutek je Roza zaprla oči, potem se je dvignila z mehkega mahu in je stala visoko zravnan pred mladim možem, lepa in hladna in ponosna kot marmornat kip.

In mrzlo in mirno je nadaljevala tam, kjer je včeraj razgovor prenehala: »Želeli ste, gospod Potoški, izvedeti, kaj mi daje pravico, da vas sovražim? Hočem vam povedati. — Prav dobro ste si ohranili spomin na najina, skupno prežita otroška leta, le en del ste pozabili, morebiti zato, ker ste ta del hoteli pozabiti. Jaz pa sem si tudi tega zapomnila. Prečitajte to pismo, potem boste na jasnem, da ste mi zastrupili mojo mladost.«

Mehanično je vzel Vladimir pismo iz njene roke. S hitrim pogledom je preletel velike črke in je pričel čitati iznova, dokler ni polagoma razumel. To pismo, to je pisal on sam, to pismo je tudi vzrok, ki ju je razdvojil. — Kolikokrat je že zastonj razmišljal, kaj je razdrlo otroško prijateljstvo med njima; zdaj vé: to pismo, to brezsrčno, brutalno pismo, ki ji ga je pisal tedaj, ko se je čutil »grofa in pol«, ko se mu je zdelo, da je najmanj za višino cerkvenega zvonika nad njo, tovarišico svojih otroških let. — In temno, zmedeno je vstajal v spominu dan, ko se je poslavljaj od nje — še zdaj jo vidi ob brvi, vso zavito v solnčno luč, pod cvetočim grmom, ko padajo nanjo cvetovi v pomladnem vetercu; še zdaj sliši nežen, drobcen glasek: »Z Bogom, Vladimir, in ne pozabi, kar si mi obljubil!«

»Kar si mi obljubil!« — V tem hipu je vedel tudi to: da se z njo poroči, ko se vrne kot poročnik! In nato je pisal to-le pismo, ki je malo Mlinarjevo Rožico zadelo v srce!

»To je torej vzrok!« je izpregovoril tiho, komaj slišno, kakor na kraju dolge vrste misli, ki so se razpletale druga v drugo, ter je povetil roko, v kateri je držal list.

»Da, to je vzrok!« je ponovila Roza njegove besede in v spočetka mirno besedo, je planila reska disonanca, ko je nadaljevala: »To je bilo! Otročja nadutost nezrelega fantiča, boste rekli, gospod Potoški, toda jaz sem trpela pod tem kot pod najhujšim udarcem usode. To pismo me je izgnalo z doma. proč od edinega človeka, do katerega ljubezni sem imela pravico, po kateri sem tam zunaj v svetu hrepenela, toda nihče me ni vprašal, če morebiti razen hrane in obleke ne potrebujem še česa drugega. Seveda, kdo pa se je tudi brigal za tujega otroka? Nikogar tudi nisem prosila ljubezni, taka pa tudi nisem bila, da bi mi jo izkazovali nenaprošeni. Resna, zprta in trmasta sem postala in smejala, kakor druge deklice, se pač nikoli nisem. — Tako so prešla leta — brez solnca, polna resnega učenja. To pa mi je bilo le dobrodošlo sredstvo, ki me je zadrževalo od doma, kjer bi se morala srečati z vami. — To je bila, gospod Potoški, moja mladost, mladost brez ljubezni, brez luči, brez veselja, ker mi je bila duša oropana vere v ljudi, ker mi je bila zastrupljena. — Mo-

rebiti zdaj veste, zakaj imam pravico, da vas sovražim, zakaj hočem, da mi ostanete tujec, kakor vsakdo drugi.«

»Da, sedaj vem!«

S silo je iztrgal Vladimir te besede iz sebe, pogled pa mu je obstal v nepopisni bolesti na njenem licu, ki se mu še nikoli ni zdelo tako lepo, kakor v tem trenutku. Opoťekel se je korak naprej ter dvignil krčevito stisnjene roke in prosil:

»Rožica, ali ni mogoče, da popravim, kar sem nekoč skoro nevede zagrešil?«

»Nikake možnosti ni, gospod Potoški! Kajti tega, kar mi je uničilo to pismo, mi ne morete dati nazaj.«

Vladimir je pobesil roke; čutil je, da bi bila vsaka beseda zaman napram njenemu neupogljivemu »ne«, ki je gorel v temnih očeh.

Kakor uničen se je naslonil na drevo, z divjo bolečino v srcu.

»Ničesar več vam nimam povedati, gospod Potoški,« je mirno spregovorila Roza.

Tedaj je mladi mož dvignil glavo in uprl pogled prav vanjo, rekoč: »Ne bosta se križali najini poti, Roza. A eno vedite, preden odidem: Kar je ta ura v meni uničila, pretehta vaše razočaranje deset- in stokrat! Z Bogom!«

Počasi se je okrenil in odšel po stezi proti gradu. Roza pa je nepremično stala in gledala za njim.

Lahna tresavica jo je spreletela in nogi sta napravili par korakov naprej. Potem se je ustavila v hipnem domisleku. Zobje so se ji zagreble v ustne, kakor v strahu, da ne bi zaklicala njegovega imena.

Kaj neki hoče? Kaj ni prav tako, kakor je prišlo? Ali se mar ni pravkar oprostila močne sile, ki je iz njegovih prosečih in sanjavih oči segala proti njej — moč, napram kateri se mora boriti za vsako ceno, ker ji tako narekuje sovraštvo, staro in upravičeno sovraštvo!

Ponosno je dvignila Roza glavo. Kaj naj jo briga to, da tam-le nekdo odhaja s krvavečim srcem in trudnim korakom, kakor da nosi stote na svojih ramah? Sam je priklical to uro obračuna, zdaj naj gleda, kako jo nosi. Saj sama je tudi morala končati z bolestjo, ki jo je on povzročil — že kot otrok se je borila ž njo. In jo je končala, premagala, prav zdaj v tej uri!

Tam poleg drevesa, na katerem je slonel Vladimir, leži na tleh list, ki mu je padel iz roke; Roza se je sklonila in ga pobrala. Še enkrat so preletele oči znano pisanje, ki ga zna že na pamet, potem pa je pretrgala list podolž in počez in zopet in zopet, dokler ga ni razdelila v najmanjše kosce, ki jih je potem vrgla v šumeči potok. Par hipov so se potapljali in zopet prihajali na površje, dokler jih ni pogoltnil tolmun. — — —

Iz šumenja vode tam globoko spodaj pa se ji je zdelo, da sliši glas: »Zdaj si zadovoljila svojemu sovraštvu; pojdi zdaj in bodi zadovoljna. Poskusi zdaj, če se znaš še smeati!«

Tedaj se je tudi Roza okrenila, zakrila obraz z rokami in odhitela po poti navzdol proti žagi in mimo nje po stezi med drevjem. Ustavila se je šele prav v dolini, ko se je zablščalo skozi drevje belo zidovje mlinarice.

V velikem loku je obšla mlin, da je prišla vnovič proti domu od prav nasprotni strani. V tem času se ji je posrečilo, da se je vsaj na zunaj umirila. V zgodnji mladosti se je učila že samopremage, zato se ji zdaj ni poznalo, da je vsa njena notranjost razburkana do skrajnosti. Le v lice je bila bleda in okoli usten so se sprehajali lahni tresljaji, kakor od težko zadržanega joka.

★

Očeta ni bilo doma, ko je prišla. Delo v mlinu je že mirovalo; delavci in uslužbenci so že odšli. Roza je še pogledala po mlinu in pisarni, potem pa je odšla v svojo sobo v prvo nadstropje.

Tišina, polmrak sta jo objela, ko je vstopila. Materina slika nasproti vhoda jo je klicala z nevzdržno močjo. Tiho in sklenjenih rok je stopila pred njo, kakor tedaj, ko se je vrnila iz prestolice. Le nekaj je bilo drugače: tedaj ji je srce drhtelo po maščevanju nad uničeno srečo mladosti, danes pa je to maščevanje dovršeno, a miru v srcu kljub temu ni...

Nehote in skoro nevede je vzela Roza svoj dnevnik iz predala. Že dolgo ni več vanj pisala ničesar osebnega; daleč je morala listati nazaj, da je našla mesto, ki se je, četudi samo posredno, tikalo njene uničene mladostne sreče. Dolgo je že tega, kar je napisala: Če bodo lepoto in veličino našega doma gledali oni poleg cerkve z zlim očesom, kaj morem jaz za to. — Preko vseh ovir — do cilja.

Na novem listu, kakor da se je tedaj pričel čisto nov oddelek njenega življenja. In bilo je tudi res povsem novo življenje. O tem govore zapiski, kakor slede: o novem motorju z 18/80 HP, — o dveh turbinah za žago, — o naselitvi sedmerih delavskih družin v delavskih hišicah, — o novem zakonu socialnega ministrstva in dodatnih odredbah velikega župana o osemurnem delavniku, — o smrti stare Barbe, — o prekritju znamenja Žalostne Matere božje na križpotu v gozdu itd. — Vse samo delo, delo in zopet delo.

Danes pa se je zgodilo nekaj čisto osebnega, kar je vredno spomina: zadnja zmaga nad uničiteljem mladostne sreče.

Podzavestno je obrnila list in napisala na novo stran: Troje jelš visoko v gozdu nad žago je bilo priča obračuna med dvema srcema. Končano. Najini poti se ne bosta križali več. Hvala Bogu; zdaj bo mir!

Tako mirno in resno so stale te besede poleg datuma na novi strani dnevnika. — Toda pride-li mir?

*

Prihodnji dnevi in tedni so prinesli s seboj mnogo dela v mlin. Velike zaloge pšenice, ki so jih dobavljali mlinarju razni prekupčevalci, so prihajale vsak dan in neprestano so prihajali in odhajali težki tovorni avtomobili s kolodvora do mlinskih skladišč in nazaj.

Roza je delala ves božji dan v pisarni, vpisavala je vsote in številke, računala in vodila razgovore s posestniki in kmeti iz okolice, ki so pšenico prodajali, ali jo hoteli zamenjati z moko. Bili so to dnevi in tedni neprestanega dela in to je opravičevalo Rozina bleda lica in temne sence okoli njenih oči.

»Roza, vsaj malo se varuj! Preveč dela si nalagaš!« je opozarjal oče mlinar s skrbnim očesom.

Roza pa je odkimala: »Saj se tudi ti ne varuješ, očka! Le pusti; meni je čisto prav, večno pa itak ne bo trajalo!«

Ne, večno res ni trajalo toliko delo; zopet so prišli mirnejši dnevi, ko je imela Roza več časa. Take dni pa so se zopet začele misli prosto sprehajati. In Roza ni mogla preprečiti, da ne bi hodile vedno po znani poti: k oni tihi uri obračuna gori v gozdu, ko se je oprostila vsake zveze z Vladimirjem. Ob takih časih je slišala zopet in zopet brezvočni moški glas: »Ne bosta se križali najini poti!« in šumeči potok je zaničljivo odmeval: »Zdaj si obračunala z njim! Pojdi zdaj in bodi zadovoljna! Poskusi, če se znaš še smejeti!«

Ne, ni se znala več smejeti, a tudi jokala ni. Le trudna je postala, neizrečeno trudna od težkega, nevidnega bremena.

(Dalje prih.)

Francka G.:

Stana — vrtnarica.

V ljudski šoli je imela Stana dobro učiteljico, katere se še sedaj hvaležno spominja. Ta učiteljica je opominjala svoje deklice, naj hodijo po božjem svetu okrog vedno z odprtimi očmi.

Odslej roma Stana po svetu in ogleduje in občuduje domove po slovenski zemlji: koliko je pri nas Rožnih domov. Ponosne vile stoje v mestni okolici sredi parkov, male hišice stoje po naših vaseh in pred vsako dehti v skrbno obdelanem vrtičku cvetje. Kadar se vozi z železnico, občuduje Stana nasade pri vsaki postaji, da ob vsaki železniški čuvajnici. Ob prašni cesti pozdravljajo z oken nageljni in fuksije in vodenke. Še tam, kjer bi človek slutil le temo in hlad, Stano skozi odprto okno pozdravlja šopek cvetja. Mlado dekle ga je nabralo v spomin na solčno nedeljo.

Razumevajoče in veselo hodi Stana mimo takih domov, kjer vidi cvetje, saj ondi povsod sluti svoje sestrice. Morda prebivajo za tistimi okni mlada dekleta, katera poleg poklicnega dela najdejo še urico zjutraj in zvečer za svoje ljubljenske, morda gospodinji ondi mlada ženska, katera hoče zgraditi in ohraniti ljubljene družinici rožni domček, morda stara mamica, ki še vedno mladostno sveže in veselo odgovarja, kadar jo kdo povpraša po njenem rožmarinu, marjeticah in pelargonijah.

Saj sem dejala: Stana je modra in vedno opazuje, kadar hodi mimo takihle Rožnih domov. Ona sluti, s koliko skrbjo je sestavljala neznana sestra skupino na svojem malem vrtu, da cvetje ni preminulo od najzgodnejše pomladi do one jeseni, ko slana zamori zadnje cvetje. Njej se doslej to ni vselej posrečilo. Po cenikih vrtnarskih tvrdk je zbirala semena za svoj vrt. Toda zgodilo se je, da cvetje ni bilo takšno, kakor je bilo obečano v ceniku ali pa ni hotelo cvesti tisti čas, kot je pri-

čakovala Stana. Vrt pa je posebno v zgodnji pomladi sameval prazen.

Skušnja ob lastnih neuspehih in skrbno opazovanje, kako vrtnarijo tovarišice, so Stano že zelo izmodrili. Zato vedno premišljuje in ugiblje, kako naj sadi in seje za prihodnji letni čas. Poleg narcis, katerih čebulice pusti čez poletje kar v zemlji, in poleg tulp, katere vsako leto v oktobru iznova vsadi, bodo prihodnjo pomlad cvetele na Staninem vrtu tu! mačehe in potočnice, katere je že v avgustu posejala. Ne rečem, da s tem, ko sama seje semena in čaka, da vzkali in toliko zraste, da sadike presaja in spet presaja, ne bi imela velikih skrbi in dosti dela. Skoraj bi bilo cenejše, ako bi za maj denar kupila sadike pri vrtnarju. Toda odkar se ji je posrečilo, da je vzgojila iz semen lepe rastlinice, ima vedno večji pogum in veselje nad cvetjem je mnogo večje.

Čez dva meseca pa bo na vrtu zima in mraz in cvetke bodo spale in počivale. In bo prišla zgodnja pomlad s svojimi prazniki: Sv. Jožef, Marijino oznanjenje, Velika noč. Kako bi bilo sedaj brez cvetja? Stana je poskrbela tudi za te praznike. Že v jeseni je presadila z vrta v lončke fije, katere je vsejala v juniju in jih potem do jeseni imela vsajene na vrtu. Še prej kot fije pa bodo cvetele primule, katerim je poleti privoščila počitek in jih bo šele sedaj v jeseni prinesla v sobo, da iznova zacveto.

Cvetje se ne vzgoji v enem tednu ali mesecu. Kakor neoglajeno dete zahteva, da vedno mislimo nanj in ga negujemo. Vse leto so z oken Rožnega doma oznanjali nageljni, fuksije in pelargonije, da tukaj prebivajo pridna dekleta, ki znajo in hočejo negovati cvetice. Sedaj po tolikih mesecih neumornega cvetenja zahtevajo tudi one počitka. Stana ga jim tudi privošči. Korak hitro bo slana jutro za jutrom morila cvetje, bo znosila ona vse lončke s cveticami v nezakurjeno sobo, kjer pa ne bo zmrzovalo. Tamkaj ji je starejši brat pripravil posebno stojalo za lončke. Tem cvetkam ona prav poredkem priliva, saj ne potrebujejo toliko hrane, ker počivajo. Od pelargonij potrga sproti vse zarumenele liste, vendar tako, da s tem ne rani ste-

belca. Tudi fukšijam pusti odpasti vse listje. Koncem februarja pa bo vsem tem rastlinam prirezala vse slabe in krivenčaste poganjke; pelargonije, ki so v preteklem letu grdo zdvijale, bo prikrajšala prav na 3 do 4 očesa. Toliko močnejše in lepše bodo znovič odgnale! Še le, ko si bodo rastline nekoliko opomogle, jih bo presadila in polagoma privadila na pomladno solnce.

Samo nekaj Staninih vrtnarskih opravil sem opisala. Da nam bo vsem oskrbnicam lažje, ko bomo vedele, koliko skupnih skrbi in opravil imamo. In da bomo sestrsko vesele, ko se bodo v prihodnji, najzgodnejši spomladi Rožni domovi že blesteli v cvetju. Sestre, ali ne bo takrat lepo?

OD SRCA DO SRCA

(Pomenki z gospo Selmo.)

Odgovori na pisma.

Rdeča vrtnica. To me pa veseli, da se spominja našega koticika tudi še kot žena in mati. Prav iz srca Ti čestitam k Tvoji lepi in tihi sreči. Bog Ti jo ohrani trajno! — Seveda se spominjam tudi še »Pomladne cvetke« in »Nagelčka«. Nisem vedela, da ste vse tri tako rekoč iz ene družine. Prav iskreno pozdravljen vse tri. Oglasite se še kaj!

Bogdana. Nič se ne jezim, le povem vsaki, kar je treba; kajti naš koticček ni za šalo, ampak ima drugačen namen. Ali veš kakšnega? Saj si študirala psihologijo; moraš že vedeti. Tudi za slovnico se moraš še brigati! In čitaj, mnogo čitaj! — Tistih romanj kakor Ti se nisem udeležila; bila sem prav na nasprotni strani. Nič naj Te ne skrbi, da bi te spoznala. Za nobeno ne stikam, ako mi za to ne da posebnega dovoljenja. — Prav, da pišeš dnevnik! Če to delaš pametno in s premislekom, Ti bo mnogo koristilo za Tvoj razvoj. Ne piši pa samo veselih dogodkov, ampak tudi žalostne in te še prav posebno. — Le brez skrbi bodi, četudi kaj neumnega napišeš. Vem, kaj se pravi čakati na službo in zato Te prav dobro razumem. — Zdaj, ko imaš še več časa, mi pogosteje piši.

Cvetka. Vidim, da si v svoji osamelosti postala mnogo širokogrudnejša kot si bila prej. Docim Te je prej prijateljstvo vezalo na zelo ozek obseg občevanja, si sedaj mnogo več opazova'a in doživela. In prav je tako. Svetujem Ti, da si vzameš tudi za tako opazovanje in doživetje čas in ne delaš kakor mnogi ljudje: le hitro in mnogo, kakor v ki-

nu: od slike do slike, od zabave do zabave. Seveda pri tem ne pridejo do ničesar stalnega, globljega, duševnega. A Ti imaš mnogo smisla za to; zato sem prav vesela, da si se zavzela za mladenke. To Ti bo tudi mnogo koristilo, da se otrešes sanjarsko melanholičnega temperamenta, ki prav res mlademu dekletu ne pristaja. Skrb, da daš svojim dekletom mnogo snovi za duhovno, duševno in telesno rast, Te bo odvrčala od brezdelja, ki je začetek vsega slabega. — Knjig, ki si jih želiš, ni mnogo v slovenščini, nemških je pač več. Če želiš, Ti prihodnjic navedem nekaj naslovov. — Ali si morebiti Ti sorodnica, ali celo sestra mladega našega literata? — Oglasi se kmalu! — Hvala lepa za celoten naslov!

Marjanica. Zakaj si se vendar tako trudila s to pisavo? Ali vedno tako pišeš? Preveč se boš utrudila, pa mi ne boš hotela več pisati. Jaz pa bi rada, da mi drugič še več napišeš. Prav lepo si opisala svoja premišljevanja, kam naj se obrneš. Zdi se mi, da tisto zadnje res pustiš za prav nazadnje. — Služba? Zakaj ne? Saj bi bilo že zadnji čas, da bi se tudi pri nas smatral poklic služkinje kot resničen življenjski poklic, ne pa kar nekako sprehajanje iz ene službe v drugo in le lov za zaslužkom. Meni se ne zdi prav nič poniževalnega, če gre služiti tudi dekle iz boljše hiše. Seveda pa ljudje še vedno drugače mislijo. — Zakon? Seveda, če Te ne veseli, se ni treba siliti. Mudi se Ti pa še tudi ne pri Tvojih letih. — Da si bolj resnega mišljenja, je pa pač vzrok to, ker mnogo vidiš in opazuješ v najbližji okolici. Iz vsega Tvojega pisma pa vidim, da boš srečna in zadovoljna, kjerkoli boš in kamorkoli Te bo Bog poklical. Izroči se mu in vse bo prav! Še se oglasi!

Sirota Bredica. Morebiti se s svojo zadevo obrneš k čč. šol. sestram v Ljubljano ali Celje ali Maribor. Sklicuj se na gospoda, ki Ti je to svetoval! V takih zavodih se da najlažje kaj doseči. Z odgovori ne gre pri nas ekspresno kot Ti misliš. Kar pride po 1. v mesecu, pride na vrsto šele v prihodnji številki Vigredi. Naravnost nikomur ne odgovarjamo; zato tudi Tebi nismo. (Znamki smo porabili v koristen namen.) — Tudi nikoli sami ne posredujemo, ampak damo le nasvete; sicer bi morali imeti koncesionirano posredovalnico. Toliko v pojasnilo. Sporoči mi, kako boš opravila. Lep pozdrav!

H. J. Vidiš, draga moja, vso zadevo lepo povej g. župniku, prav tako, kakor si sama predstavljáš in prav tako kakor si jo opisala meni. Ni se ti treba bati! G. župnik, ki vse bolje pozna Tvoje razmere, kakor jaz, Ti bo mnogo lažje pomagal. Obrnil se bo lahko takoj na pristojno mesto za sprejem, česar jaz ne morem, ker je treba potrdila župnega urada. Sicer pa se boš moralna tudi doma podrobneje porazgovoriti, četudi si polnoletna. — V celoti pa povsem odobravam Tvojo odločitev. Sporoči mi še, kako se Ti bo stvar uredila, ker me bo zelo zanimalo, kam Te bo zanesel veter! — Le zaupaj, vse se bo prav uredilo! Bog s Teboj!

Iskrena. Iz Tvoje izpovedi razberem Vajino lepo in resnično ljubezen. — Starostna razlika, ki je malenkostna, ne more biti ovira. Vse drugo Vama je znano; temeljitejšo osebnostno poznanje pa je nujna potreba. Med tem časom pripravi tudi očeta na to, ker mimo njega ne moreta. — Ne pozabi, da je prvo in glavno enotnost v najsvetejših rečeh! — Ali nimaš koga v bližini, ki bi mu mogla to zaupati? Jaz tu iz daljave morebiti drugače vidim, ker ne poznam vseh razmer. Iz povedanega pa imam najboljše mnenje. Zateci se k nebeški Mamici po pomoč!

Križarka. Prav nič praznih besed nisva tratili; prav je bilo, da sva se o tem pogovarili. Če pa se stvar ni stekla tako, kakor si si želela, pa nisem jaz kriva. Mogla bi se bila kar brez pomisleka vreči v temo. Kaj pa potem? — Bog Te ne mara? Ali naj Ti pride ob posetni uri povedat, da Te mara, ali kali? Ali nimaš dovolj dokazov njegove dobrote vsak dan? Da sploh živiš, da si bolj zdrava kot si bila, da lahko delaš, da imaš zdrave ude in čute itd. — Ali ni tudi to božja dobrota, da si začela razmišljati o znani zadevi in Ti je Bog ponudil svojo pomoč, ki se je pa nisi hotela poslužiti, ker hočeš biti nekoliko trmasta. Le čisto malo pomisli vse, pa ne boš več rekla, da Te Bog ne mara! — »Vsa sem Tvoja« lahko reče Bogu vsaka tudi poročena žena, ker vé, da tudi v svojem poklicu vrši samo voljo božjo in ljubi vse svoje le zaradi Boga. — Veseli me, da se pripravljáš na selitev in upam, da se boš dobro imela. Sporoči mi, kje boš!

Smreka. Vso zadevo skušaj urediti tako, da bo ostala kolikor mogoče neopažena. Sama skušaj ohraniti tisto vedenje kot navadno, če bo prišlo kdaj do globljega sporazumljenja, bo pač prišlo. Siliti se ne da. — Ali se niso zadnji čas razmere pri Vas nekaj izpremenile. Morebiti bo zdaj drugače? — Vselej me bo veselilo, kadar mi še kaj pišeš! Bog živi!

Rosana. O koliko in kako lepo si mi napisala! Tako lep je Tvoj dom, da bi ga rada v resnici videla. Saj praviš, da je Rožni dom! In Tebe bi tudi rada videla sredi legega doma. Z zanimanjem sem sledila Tvojemu pripovedovanju o lepem domačem življenju. Tvoje razmišljanje in lepi sklepi so bili pač hvalevredni, a prva dolžnost, ki jo imaš po 4. božji zapovedi, je bila ob strani starišev in njim v pomoč. — Ako tisti Tvoj sklep ni bila obljuba — to bo znal presoditi Tvoj spovednik — potem vse dosedanje ni bilo prav nič napačno. Tvoja mladost ob tistem času in morebiti le samo hipno navdušenje za stvar bi bilo morebiti dvoje pomislekov glede pravilnosti in dalekosežnosti Tvoje obljube. — Ako pa je bila to resnična, jasna, premišljena obljuba, tedaj je vse to nadaljnje nedovoljeno in nedopustno. In bojim se za Te, da boš padla. Zato Te prav iskreno prosim, poišči si takoj spovednika, če nočeš doma, pridi v bližnje mesto, ki mu zaupaš in mu povej vse, odkrito in jasno kakor si meni. Potem pa ravnaj tako, kakor Ti bo povedal, brez ozira na

desno, ali levo, četudi srce krvavi. Sama po sebi ne boš našla srčnega miru in tudi moji nasveti, naj so še tako dobro misleči, bodo brezuspešni, ako se ne zatečeva obe v božje varstvo in Marijino pomoč. Dokler ne dobim novega Tvojega pisma, bom vsak dan molila za te, da vse prav urediš. Ne gre tu samo za Tvojo časnó, ampak mnogo bolj večno srečo. Preiskreno Te izročam Marijinemu varstvu.

Nesrečna zapuščena. Prosim tudi še za pravo ime, ki je pri meni čisto tajno shranjeno. Iz Tvojega pripovedovanja razvidim, da si res nesrečna in zapuščena in prav zato Te posebno pristrčno pozdravljam v našem kotičku. Veseli me pa, da teže udarce, ki Ti jih je prizadejalo življenje, moško nosiš. Prav je, da iščeš tolažbe v delu in pri Bogu. Rada pa verjamem, da Ti pri misli na prestano včasih vse odpove. V takih težkih trenutkih se pač ne moreš mučiti z dolgimi molitvami; zadostuje kratek vzdih in prav krepka priporočitev v božje dobrotne roke. Vsako jutro napravi dober namen za vse delo in trpljenje cellega dne. Kadar pa Ti je najhuje, pokliči z zapnim otroškim srcem Marijo na pomoč in vedi, da mati ni nikoli daleč od svojega otroka. Ako Ti more pomagati to, da mi pišeš in odkriješ svoje težave, le kar piši, pogosto piši, vsak teden ali še več. S sočutjem bom brala Tvoje vrstice, odgovorila pa Ti bom vsak mesec na tem mestu. Ali hočeš? — Morebiti Ti bo mnogo lažje, če mi o hudi prevari kaj več pišeš? Ne želim iz radovednosti, a radi tega, da ti odvezam del teže, ki Te mori. Torej na svidenje!

Joška. Le pridi s polnim košem vprašanj! Bog živi!

Viljemina 7. Seveda smeš priti in še kma'lu, da se več pogovoriva! — Odgovor na vprašanje najdeš v gospodinjškem delu. Lep pozdrav!

Mira. Vidim, da si stvar res prav resno vzela in prav je tako. Saj ni treba, da bi Te bila Cvetka postavila že kar v kraj Tvojih tajnih želja in zato tudi nisva prosili. Ali ni dovolj, da se je toliko preokrenilo? In zdaj se bo gotovo še. — Praviš, da imaš doma noviciját; le dobro ga prebij, najsi bo že v to ali ono smer. Če je Tvoje razumevanje zakona tako, potem gotovo nisi zanj. Bog sam je dolžnosti, težke dolžnosti zakona osladil z nekaterimi, povsem naravnimi in stvarnimi dobrinami, ki pa so, kakor praviš, zate brez vrednosti in pomena. To, se mi zdi, je znamenje, da nisi poklicana v zakon. Seveda pa je to povsem drugače, ako se glede teh stvari sama nalašč mrtvičiš in se jim namenoma zoperstavljaš. To pa trajno ne bo držalo in bo prišel čas, ko Ti bo žal, da se nisi poročila, a bo prepozno. Mislim, da me razumeš? Ako ne, ali če sem Te jaz razumela napačno, mi takoj piši! Sploh je bolje, da vso zadevo skupno porazgovoriva, ker vidim, da se sama bolj in bolj zapletaš v nasprotja. — Zato v kratkem pričakujem nadaljnjih poročil. Bog!

Maruška. Ubožica moja, prav je, da si prišla k nam! Rada, prav rada Ti pogledam na dno srca, samo lepo mi moraš vse odkriti. Praviš, da si nasproti vsem nezaupljiva. Če si tudi proti meni, potem se ne bova do dobra spoznali. Pa mislim, da boš meni že zaupala, ker le nikomur ne bom izdala in se osebno niti ne poznavam. Za Tvojo tiho domačo vasico pa prav dobro vem. Bila sem celo enkrat gori; to je bilo pred ono veliko povodnijo, a seveda ljudi pa prav nič ne poznam; zato bodi le brez skrbi. Zdaj pa kar hitro sedi in mi napiši dolgo pismo, da Ti bom drugič že čisto natančno lahko odgovorila. — Priloženi list sem oddala na pravo mesto. — Do prihodnjic ne smeš biti prav nič žalostna! Kar roko mi daj, da ne boš! Velja?

VIGREDNICA-GOSPODINJA

Gospodinjstvo.

Spravljanje vrtnih in poljskih pridelkov v shrambe, to je v jeseni za vsako gospodinjo najvažnejše opravilo. Skrbno mora gledati na to, da se pridelki spravijo v shrambe ob pravem času in pravilno. Praktična in varčna gospodinja bo skrbela, da spravi v shrambe toliko raznovrstne zelenjadi, da skozi vso zimo ne pride v zadrego glede izpremembe hrane in za izboljšanje okusa raznih jedi. Skrb gospodinje tudi bodi, da so shrambe čiste in pospravljene. — V naslednjem podajemo nekaj nasvetov glede spravljanja in shranjevanja vrtnih in poljskih pridelkov.

Najvažnejše ljudsko hranilo je krompir. Danes je ni hiše, kjer bi krompirja ne poznali. Zato je zelo važno, kako hranimo krompir, da ostane dober in okusen. Klet, kjer hranimo krompir, mora biti suha, hladna in temna. Če je klet mokra, obložimo stene s slamo ali z deskami; če je svetla, ga naložimo v valjke zaboje, ki se dobro zapro. Krompir shranjevati v premrzlih prostorih, je zelo nevarno, ker mu mraz hitro škoduje. Predvsem pa je paziti, da je krompir, preden ga spravimo v klet, suh in prebran.

Zelje. Največ zeljnih glav zrežemo za kisko zelje. (Glej Vigred št. 10. leto 1927). Za poznejšo rabo hranimo zeljne glave v suhi kleti. Naložimo jih na polico tako, da je kocen na vrhu. Za seme izberemo že na njivi najlepše glave, jih s koreninami vred vzdignemo iz zemlje, postavimo v klet ter zasujemo korenine s peskom pomešanim s prstjo.

Ohrovt je redilnejši nego zelje ter je za sladko zelje in solato okusnejši. Za kisanje ni primeren. Za zimsko porabo se dalj časa ohrani nego zelje.

Rena je bolj občutljiva nego zelje; zato moramo biti pri spravljanju previdnejši. Nekaj je zrežemo takoj za kisanje. Drugo pa

čimprej vložimo v jamo, kjer se ohrani sveža. Ako jo predolgo pustimo na zraku, postane mehka (puhla). Jamo za repo je izkopati na takem kraju, kjer se ni bati, da pride vanjo voda.

Korenja je več vrst. Za kuhinjo porablamo boljše vrste, iz katerih se dajo pripraviti dobre in okusne samostojne jedi. Za izboljšanje okusa ga dodajemo tudi mnogim drugim jedem.

Kolerabo, zeleno pridelujemo navadno na vrtu, rumeno (podzemeljsko) pa tudi na njivi. Zeleno porablamo največ za prikuho, rumena je pa posebno izdatna za pripravljanje samostojnih jedi. Kolerabe spravljamo najzadnje potem, ko je že vse drugo pospravljeno. V kleti jih zasujemo s peskom pomešanim s prstjo. Rumene pa vložimo tudi v jamo.

Rdeča pesa je zelo redilna pa tudi priljubljena jed kot prikuha k mesu ali močnatim jedem. Manjkati bi ne smela v nobenem gospodinjstvu. Le žal, da jo naše gospodinje premalo goje. Kadar jemljemo peso iz zemlje, moramo paziti, da je prav nič ne ranimo, ker sicer izteče iz nje pri kuhi veliko soka, ki ji daje tako prijeten okus. Tudi cima naj ostane cela. Liste odrežemo toliko, da ostanejo za pol prsta dolgi. V kleti jo zasujemo s peskom.

Redkev, črno zimsko in redkvico (mesečno) uživamo le sirovo. Prvo pridelujemo na vrtu in na njivi, drugo pa le na vrtu, ker potrebuje dobro, rahlo zemljo in skrbno nego. Zimsko redkev hranimo v kleti v pesku ali pa v jami.

Peteršilja in zelene ne more v kuhinji pregrešati nobena skrbna gospodinja. S peteršiljem izboljšamo okus najbolj priprostim pa tudi najboljšim jedem. Peteršilj je jako trpežna rastlina. Za spomladansko porabo ga pustimo čez zimo kar v zemlji. Za porabo pozimi ga vzamemo v začetku novembra iz zemlje ter ga presadimo v klet v primerne gredice, ki smo jih priredili iz vlažnega peska. Tako posadimo za zimsko porabo tudi zeleno. Paziti pa moramo, da ostanejo srčni listi prosti.

Čebulo in česen vzamemo iz zemlje v avgustu, sušimo še nekaj časa na solncu, preberemo in spletemo v kite. Dobro razvita in zdrava čebula ima tenak vrat, je trda in težka. Čebule z debelim vratom so puhle in manj okusne. Taka čebula se ne drži čez zimo, zato jo porabimo že v jeseni. V kite spleteno čebulo in česen obesimo na suh zraččen prostor.

Endivija je zelo priljubljena jesenska in zimska solata. Za zimo spravljamo nepovezano, in sicer zravn pozno. Zato jo moramo prej pokriti, da jo zavarujemo pred slano. Od slane oparjena potem v kleti še rajši gni. V kleti posadimo endivijo v pesek pomešan z zemljo. Ko endivijo spravljamo v klet, ne sme biti mokra.

Grah je trpežna rastlina in dobro obrodi. Sladkornega uživamo, dokler je mlad, z luščino vred, od druge vrste pa je užitno samo zrnje, dokler je še zeleno. Semenskega graha

pa naše gospodinje pridelajo same zelo malo. Za seme puščajo navadno najbolj zanikarno stročje, in tega se potem še zelo radi lotijo črvi (molji). Za seme pustimo najlepši grah. Ko je suh, ga takoj zluščimo, razdelimo na dva ali tri dele ter zavijmo vsak del posebej v časopisni papir. Na ta način prav gotovo zavarujemo grah pred molji.

Jedilni listi.

I. Mesna juha s kruhovo kašo, goveje meso, smetanov krompir, sladko zelje.

II. Krompirjeva juha, ocvrta teletina, rdeča pesa (Vigred št. 10., leto 1927.).

III. Gobja juha, goveji vampi, ajdovi žganci (Vigred št. 6., leto 1927.).

Krompirjeva juha. V slani vodi skuham 6 na majhne kocke zrezanih krompirjev. Prideni pest drobno zrezanega zelenega peteršilja. V kozico deni dve žlici masti, dve žlici moke in žlico drobno zrezane čebule. Ko zarumeni, primešaj krompirju, okisaj in pusti še malo prevreti.

Gobja juha. (Glej Vigred št. 8., leto 1928. Mesto lisičk vzemi sveže ali suhe jurčke.)

Kruhova kaša. V loncu zmešaj dve jajci, žlico vode in toliko kruhovih drobtin, da je gosto. Nato vlij v vrelo juho. Ko malo prevre, je juha gotova in jo daj takoj na mizo.

Ocvrta teletina. Telečje meso razreži na rezine za prst debele, malo potolci in osoli; povaljaj jih v moki, raztepenem jajcu in drobtinah ter jih ocvri v masti.

Goveji vampi. En kg debelih govejih vampov dobro operi in mehko skuham ter kuhane zreži na tanke rezance. V kozico deni 2 žlici masti, 2 žlici moke, pol žlice drobno zrezane čebule. Ko zarumeni, zalij z vodo in prideni vampe, malo limonove lupine, vršček majarona, lorberjev listič in potrebno sol. Dodaj še malo kisa ali vina, dobro premešaj ter pusti, da prevre.

Smetanov krompir. Šest olupljenih krompirjev skuham v slani vodi, potem vodo odcedi in krompir dobro premečkaj. Prideni 4 žlice kisle smetane in dobro zmešaj.

Sladko zelje. Osnaži zeljno glavo, zreži jo na široke rezance, popari ter kuhaj v kropu. V kozico deni dve žlici masti in dve žlici moke. Ko zarumeni, vmešaj med zelje; prideni še malo kumena in popra ter osoli. Na to naj še malo prevre in jed je gotova.

Odgovori na vprašanja.

Amerika. Seveda, pri Vas v Ameriki imate drugačne mere kakor pri nas, zato ne razumete dobro vseh kuhinjskih navodil. Ker v naših kuhinjah nimajo povsod tehtnic in je tudi n. pr. tekočine težko tehtati, navajamo razne dodatke ki jedem v izrazih votlih mer. Enota za naše votle mere je liter (1 l). Liter delimo potem v $\frac{2}{2}$, $\frac{4}{4}$, $\frac{8}{8}$, $\frac{16}{16}$, $\frac{32}{32}$ za bolj domačo

porabo, ali v 10 decilitrov (dl) ali 100 centilitrov (cl) v trgovini in šoli. To se pravi: 1 l = 2 polovici, ali štiri četrtine, ali osem osmink, ali 16 šestnajstink, ali 32 dvaintridesetink — ali 1 l = 10 decilitrov, ali 100 centilitrov. — Za te mere tekočin (vino, mleko, olje, jesih) ima vsako gospodinjstvo steklenice: litrsko, pollitrsko, četrtinsko, osminsko (frakelj) šestnajstinko (pol fraklja); prav tako tudi po naših gostilnah, ki jih seveda v Ameriki ne poznate. Ker so te mere pri nas čisto domače, jih tudi v naših navodilih porabljam. — Upamo, da boste tudi Vi zdaj razumela. — Za poslani lep prispevek za »Vigredni« tiskovni sklad: najlepša hvala!

Viljemina 7. Za pranje svilenih reči prav s pridom uporabljam Radion, ki ga je dobiti v trgovini. Dočim se kuha le belo in pristnobarvno perilo v radijski raztopini, naj se svila in volneno blago eno uro pari v vroči radijski raztopini (približno 60° C). Navodilo o tem je na zavočku radiona. — Upam, da boste tudi Vi zadovoljna.

Higiena v domu.

Dr. Matej Justin:

Motnje v dekliških menstruacijah.

Ker prihaja toliko vprašanj od »Vigrednic« na uredništvo »Vigredi« tičočih se zakasnelih, izostalih in nerednih svojih telesnih menstruacij (perijoda, mesečno perilo) in ker se mi zdi potrebno to vprašanje principijelno razpravljati in tolikim skrbem in nejasnostim priti v okom, razpršiti toliko dvomov in pomiriti toliko nemirnih duš pri naših dekletih, sem se odločil, da vsem dosedajnim vprašanjem naenkrat odgovorim. Prepričan sem sicer, da bo ostala morda še kaka točka nejasna in potrebna pojasnila, morda točka, ki si jo dekle v svoji sramežljivosti ne upa postaviti kot vprašanje na Vigred, saj je to razumljivo, da se v pismu težko to vpraša, kar sramežljivo skrivam in niti materi ne povem rada, vendar mislim, da bo s temi članki ustrezno marsikateri Vigrednici. Obenem pa še enkrat poudarjam, da naj Vigrednice nikar ne nosijo v sebi more nejasnosti, saj lahko ostanejo sramežljive še naprej tudi kot žene in to je najlepše. — Snov bom razpravljaj odkrito in in jasno, kolikor je to mogoče.

Kakor sem že zadnjič omenil, je treba dekletu, ki pride v pubertetno dobo 13., 14., 15. leto, nekod že tudi poprej, vedeti, da se v njenem telesu začno pojavljati velike spremembe: Iz otroka ali bolje rečeno iz »bakfiša«* postane upoštevanja vreden objekt, iz nje na-

* Beseda »bakfiš« izhaja od Angležev, kot pomorskega naroda, ki loveč v mrežo morske ribe, poberejo le najbolj velike ribe, one male nedorastle in nerazvite pa pomečejo nazaj v morje rekoč: »back-fish — bék-fish — nazaj ribica«.

staja — žena — pripravlja se mati, ki bo stopila v svet z velepomembno važnostjo.

Menstruacija (mesečno perilo, perioda) je izraz te velike započete akcije v njej.

Ce je dekle zdrava, dobro razvita in normalna, potem ta menstruacija, krvavljenje »od spodaj« nastopa redno vsakih 28 dni, torej približno vsak mesec in traja 2, 3 do 8 dni, navadno 3 do 4 dni, pa je vse opravljeno. Večkrat slišim pri ordinaciji od matere pripombo: »Moja hči je nekaj bolna, jo trga po zobeh in jo boli v ušesih, sedaj čakam, da nastopi perilo, potem bo pa bolje.« Kako slabo pojmovanje menstruacije je to! Ali pa: »Da bi se le malo izčistila sedaj ob mesecu, potem bo že bolje.« Zopet napačno pojmovanje. Menstruacija ni pojav, da se človek čisti, kakor če prerežemo gnojno bulo, ki naj se izčisti gnoja. So res nekatere bolečine ob tem času perijode v križu zadaj ali ob straneh spredaj, katere občutijo nekatere bolj, druge manj ali pa težke noge, in glava vroča, tudi temperatura je morda povečana, toda to je vse v zvezi z menstruacijo samo, kot normalnem telesnem pojavu. Ni to kaj patološkega, bolezenskega, kar bi se moralo izčistiti. To je fiziološki naravni pojav procesa, ki se odigrava v notranjosti sam zase in nima z drugimi boleznimi neposredne zveze. Vpliva jo pa na ta pojav razne bolezenske telesne spremembe, tako, da menstruacija ni v redu, ali če v telesu drugače ni kaj v redu, kakor bomo pozneje slišali. Tu sem hotel samo ono domnevno napačno naziranje, ki tako korenini med ženskim svetom, zavrniti, da namreč menstruacija »izčisti človeka« in druge bolezni s tem ozdravi. To bi imelo svoj pomen le v toliko, kolikor izguba krvi povzroči, da žensko telo, tvorenje sveže krvi iz mozga, jeter, in vrance pospeši in s tem vzbudi gotovo energijo, ki pride v dobro tudi zoper druge istočasno obstoječe bolezni. Saj tudi zdravniki včasih vzamemo kri iz žile z namenom, da povzročimo v organizmu reakcijo, odpor, da vzbudimo energijo v njem, ki bi na obstoječo bolezen vplivala in jo obvladala.

Da se bo razumelo, kak proces se godi v notranjosti, moram anatomsno nekaj razložiti. Mi razločujemo pri ženskah zunanja in notranja spolovila. Proces, o katerem hočem govoriti, se vrši v notranjih delih, to so maternica in desni in levi jajčnik, ki sta zvezana vsak na eni strani z maternico po neki trobentasti cevi, ki vodi v notranjost maternice, tako kakor 2 lijak, ki bi jih nataknil v sod na dveh zgornjih koncih. V zgornji odprt del lijaka gledata pa jajčnjaka vsak v svojo cev. Jajčnjaka sta zlezi, ki izločavata svoje snovi vedno (kakor naše žleze v ustih, n. pr. izločujejo slino v usta) na znotraj v kri, za proces važne produkte, jajčka, pa 13 do 16 dni po začetku periode, torej enkrat v mesecu v zgoraj omenjeno trobentasto cev, ko so jajčka dorasla na površje žleze. Kadar se ta proces vrši (13 do 16 dni po začetku perijode) čuti večina deklet in žena, da so bolj trudne, potrte, ne ljubi se jim delati, niti misliti, niso skrbne, če so pa

nervozne narave, pa so do sitnosti skrbne, za malenkosti se razburijo, in močje, ki tega ne razumejo, ne morejo pojmovati, kako, da se more kdo za tako malenkost toliko razburjati. Nekatere čutijo hude bolečine v sredi in spodaj ali ob strani, nekatere dobijo bel iztok. Za 2 do 3 dni preide ta štadij in ženska se počuti dobro. Kaj se je v teh 2 dneh godilo v njeni notranjosti, da so bile na zunaj tako čudne? Ta proces se je godil v jajčnjakih. Tam dozorevajo vedno v tako zvanih Graafovih folikelih jajčka in doraščajoč v notranjosti se razširjajo na zunaj, na površje istih in ob tem času, ko so na površju, se razpočijo, tekočina iz folikelov izstopi prosto v trebušno duplino, ravno tako se izlijejo z njo tudi jajčka in lijakasta cev jih uskra vase in jih počasi vodi v maternico. Maternica, ki je votal organ, to reflektorično čuti in sluznica notranjosti se začne bolj polniti s krvjo, postane razrahljana, mehka in dela pripravno podlago za jajčka, ki počasi počasi lezejo skozi cev (zato rabijo več dni) v to spremembo sluznico notranjosti maternice. In bi se, če bi došlo do izvršenja namena, kateremu ta proces služi, začelo v maternici v tej pripravljeni sluznici novo življenje, — ki bi čez 9 mesecev kot dete zagledalo luč sveta skozi zunanja spolovila. Če se pa ta namen ne izvrši, če jajčka torej ostanejo v sluznici maternice, kamor so med tem že došla neoplojena, pa nastopi menstruacija (perijoda). Zgoraj opisani proces v jajčnjakih (13 do 16 dni po začetku perijode) imenujemo ovulacijo, 15, oziroma 12 dni nato nastopi vsa krvavitev iz zunanjih spolovil, to pa imenujemo menstruacijo. Zakaj krvavi? Neoplojeno jajčce pride v sluznico maternice, tam ne najde svojega namena, sluznica maternice se začne pretvarjati nazaj v svoj prvotni položaj, izloči vse, kar je v njej preveč, torej odvisno prej zbrano kri v žilah maternične sluznice, odvisne dele sluznice, in jajčeca, ki poginejo, vse to in še nekaj tekočine se izločava iz maternice 3, 4 do 8 dni in začetek te krvavitve je zvezan včasih z bolečinami v hrbtu, v straneh spodaj vsled fizioloških sprememb. Proces sam, to je krvavenje, se pa imenuje menstruacija (perijoda). Tako bi bil torej normalen pojav ovulacije in menstruacije razložen. Pripomnim, da je to vezano na precej reden interval 28 dni. Imamo pa tudi povzročeno ovulacijo vsled raznih vplivov izven tega rednega časa 28 dni. Večkrat nastopi ovulacija 2 krat, tudi 3 krat na mesec, torej tudi menstruacija 2 krat, oziroma 3 krat kot njena posledica pri neomoženih in čisto zdržno živečih dekletih in to vsled hitrih gibov, skokov, ali vsled neprimernih neženskih telovadnih poskusov. (Iz tega se vidi, da mora biti za Orlice vsa drugačna telovadba kot za Orle.) Ali pa vsled spolnega draženja vseh vrst (romani, pogovori, slike in druga nepotrebna draženja).

Kakor pa na eni strani to draženje napravljaj nered v smislu prevelike funkcije jajčnjakov in s tem združenih nerednih menstru-

acij, tako pa prevelik strah in nevednost, zatiranje in krotenje v napačni vzgoji deklet menštruacijo in ovulacijo lahko tudi zamori, da jo prepreči ali pa zadrži, kar zopet ni prav. Imam slučaje, ko se taka dekle pozneje omoži in ostane brez otrok, ker se je ta proces v njenem razvoju vsled napačne vzgoje zatrl, oz. toliko opešal, da ni bil pozneje, ko bi bil moral biti funkcionalno zmožen, svoji nalogi kos. V splošnem pa so to le slučaji, ko je organizem teh deklet že sam na sebi ali pa po roku bolj obremenjen in slabotnejši. Zdravega in krepkega organizma pa tudi z zatajevanjem ne moremo ubiti in potlačiti. Zlata srednja pot, naravno in v vajeih, to je najboljše.

Kdaj pa sicer še nastopijo nerednosti v menštruiranjih pri vzdržno, čisto živečih dekletih? Tu je pa več vzrokov in po možnosti bom vse naštel, tako, da vsaka sama potem lahko sebe presodi, kam in v katero skupino spada.

Predvsem so to dekleta, z manj razvitimi spolovili, kjer se ista ne razvijajo sorazmerno z rastjo telesa, tako da maternica in jajčniki zaostanejo na otroški stopnji. Včasih taka dekleta celo življenje nimajo perijode in čutijo samo vsakih 28 dni nekako slabo razpoloženje, znak, da se nekaj skuša v organizmu pojavljati, pa se ne more. To so sicer skrajni slučaji. Druga dekleta spadajoča v to skupino, nimajo po pol leta svoje perijode, pa se ista zopet pojavi, pa jo zopet ni in se končno morda uredi, morda pa tudi ne, v kolikor so pač razvita notranja spolovila. Druga skupina so slabokrvna dekleta. Ker je sestava krvi slaba in nepravilna, vpliva ta moment na even-tuelno tudi dobro razvite jajčnike toliko, da le-ti ne morejo vršiti svoje funkcije, ne dozorevajo. Graafovi folikli in jajčeca se vsak mesec ne razvijajo do površine, ovulacija izostane, s tem pa tudi (15 dni na to) menštruacija ne nastopi. In to včasih tako dolgo, dokler se kri ne izboljša. Težko bolna dekleta po bolezni včasih dolgo nimajo perijode in ko ta zopet nastopi, je to že znak, da se stanje zdravja izboljšuje v toliko, da začno telesne funkcije zopet delovati.

Tretja skupina je ona, kjer pri dekletih nastopi motnja v notranjem izločevanju žlez v telesu sploh. Imamo žleze, ki izločujejo svoje snovi naravnost v kri, n. pr. žleza na vratu (če je povečana, je to golša, »krof«). Ali žleze v možganskem dnu, žleze nad ledvicami (glej Plečnik v Mladiki). Vse te žleze vplivajo s svojim sokom na ves organizem in tudi med seboj vplivajo, tako n. pr. žleza, golša in (ovarij) jajčniki se med seboj podpirajo, če pa ena zboli in ne funkcionira prav, trpi tudi druga, tako n. pr. na žlezi-golši obolela, na tako zvani Basedowski bolezni trpeča dekleta, koj kmalu ali pa v poznejšem štadiju izgubijo menštruacijo in je ne dobijo, dokler se Basedowska bolezen ne pozdravi. Ravno tako tuberkulozno obolele žleze nad ledvicami — povzročijo motnjo ali izpad perijode, in tudi

bolna žleza v možganskem dnu. (Hypophisis), povzroči izostanek perijode.

Četrta skupina so tisti slučaji, kjer je dekle vsa potrta in pobita vsled duševnega prenapora, izčrpana radi kroničnih obolenj (dolgotrajna influenza, tifus, griža, splošno zastrupljenje [Sepsis]). Tudi tu izostaja perijoda.

Peta skupina pa so dekleta s srčno napako. Čudno, koliko je takih slučajev, tako, da sem navajen, če pride dekle v mojo ordinacijo s tožbo, da nima redne menštruacije, skoraj najprvo pogledam, če ni na srcu kaj nerednega. Velikokrat dobim srčno napako, in ko jo pregledam, mi je takoj jasno, odkod izvira neredna perijoda pacientke (če ni drugega najti). Včasih pa pri srčnih napakah v začetku močnejše krvavi in dalj časa (do 12 dni), v poznejši dobi pa popolnoma preneha ali pa s pavzami menja nastopa perijoda.

Šesta skupina: Debelost, prevelika debelost namreč, in motnje v notranjem presnavljanju, tudi stradanje in premalo razlike v hrani, kot n. pr. med vojno, ko je hrana bila slaba, mesa ni bilo dobiti in je bila trda za kruh in mast. Veliko perijod je radi tega izostalo zlasti po mestih. Pri tem seveda je vplivala tudi skrb za svoje in drage, ki so bili v vojni v stalni nevarnosti.

V sedmo skupino izostalih perijod pa spadajo oni slučaji, kjer nastopi kaka duševna bolezen (melanholiija). Prej tako živahna dekle obmolkne, postane žalostna, si očita vse mogoče, molči in hira, s tem seveda tudi menštruacija preneha.

Ali pa nasprotno tej melanholiji tako zvana paranoja, ki tudi v svojem poteku povzroča isto motnjo perijode. Dekle je polagoma vsa druga, ima neke čudne misli, ki jih navezuje druga na drugo, kar se z njo godi spravi z zunanjim svetom v vzročno zvezo, misli, da jo vse opazuje, da jo zasledujejo. Casih pa se to tako daleč razvije, da se smatra sebe za kraljico, za veliko umetnico, ki naj vse obvlada itd. To je nevarna bolezen, če se razvije, toliko jo prevzame, da trpi perijoda.

K temu spadajo slučaji, če se dekle ustraši, silno pretrese, radi kakega dogodka (oglenj ponoči, eksplozija granat ali slično, nenadno ponoči se v človeka zakadi velik pes itd., ali pa smrt ljubljenih oseb itd.).

V to rubriko spadajo slučaji, ko se dekle, boječ se za svojo deklško čast, ustraši kakšnih dejanj, tičočih se te sfere, in ta strah toliko vpliva, da lahko perijoda izostane več mesecev, preden se zopet pojavi.

Osma skupina je ona, kjer perijoda izostane, če se dekleta preselijo, zlasti dekleta iz dežele, ko se podajo služiti v mesta in jih nenavadna sprememba in okolica toliko prevzame, da jim izostane perijoda včasih za par mesecev.

Nasprotno temu pa potovanje po svetu in lepota vožnje ali sveta, navdušenje v prijetni družbi, hodeč po lepih in duši dekleta odgovarjajočih krajih, včasih povzroči močnejšo, da 2 kratno ovulacijo in na to seveda 2 kratno menštruacijo v mesecu.

Imamo še nekaj slučajev, ki morda nikamor od teh osem skupin ne spadajo, in so neznanega izvora, vendar upam, da sem navedel kolikor mogoče natančno, vse, kar se da o tem povedati, in marsikatera dekle bo našla sebe v kaki skupini in ji bo jasno, kar jo je sedaj mučilo. Jasnost je pa že polovica zdravja in miru.

Sedaj pa še kratko: Kaj naj stori dekle v danih slučajih izostale perijode? Predvsem od straniť vzroke, katere sem navedel, kolikor se da, in posvetovati z zdravnikom. Zboljšavati kri, utrjevati sistematično svoj organizem v kolikor se to da doseči (vse se ne da), vplivati na redno izločevanje žlez z notranjo sekrecijo, redno mirno življenje, dobra volja, priprostost, jasnost, vdanost, zdraviti obstoječe bolezni, varovati se jih, dati srcu, kar se mora v slučaju srčne napake redna in primerna hrana, pouk pred odhodom v tuje kraje, ogibati se nepotrebnega spolnega draženja. Sploh, vse to, kar človeku naravna pamet in svet modrega in izšolanega vzgojitelja narekuje.

Ne morem si kaj, da ne bi tu nekaj pripomnil, ker ima ovulacija in menštruacija svoj namen, ki naj bo enkrat dosežen — in je v naravi — naj dekleta z motnjami v menštracijah dobro premislijo, preden se odločijo za možitev. Le zdrava dekleta z normalno razvitimi funkcijami so za to fizično sposobna. V namenu možitve pa ni, če se podajajo v zakon dekleta iz teh 8 skupin, preden niso pozdravljene. Precej zakonov je radi tega brez otrok in vzrok žalosti in nesreče v družini je tudi lahko ta točka.

Vzgojeslovje.

M. Rožnikova:

Vzgoja po šolski dobi.

Čim večji postajajo otroci, tem težje jih je vzgajati. Najtežavnejši čas vzgoje je, ko se začno otroci razvijati v zrele ljudi, samostojna bitja; to je čas pubertete — doba dozorevanja.

V dobi dozorevanja, ko se duša in telo pripravljata za samostojno življenje, se probuja v mladem človeku sentimentalna občutljivost; mladenki, kot mladeniču se vzbujajo občutki, da ga nihče noče razumeti, da so mu vsi nasprotni in ta domišljija, ki deluje ravno v tej dobi najbolj, jih dela grozno nesrečne.

Tudi neka negotova želja po nečem višjem, nedosegljivem, neizmerno hrepenenje imeti kakšen ideal (vzor), instinktivno potrebo nekoga oboževati in ljubljen biti, vse to muči in dela nesrečnega, dražljivega in občutljivega tvojega otroka, mati. — Spomniš se mogoče tudi ti svoje lastne enako doživele dobe?

Ta čuvstva mladega, dozorevajočega otroka ni obsojati, a treba jih razumevati. V tej dobi mora biti mati svojemu otroku ne le učeča

in svareča mati, temveč tudi ljubeča, čuteča vodnica in svetovalka, prijateljica.

Mati, ki razume s pravilnim postopanjem doseči od svojih hčera in sinov zaupanje, se ji ni treba bati, da ji zaide mladež na slaba, skrivna pota.

Vedeti pa mora mati, da potrebuje otrok v tej dobi veliko več nežnosti in ljubavi matere, kakor jo je potreboval v svoji nežni mladosti. Veliko bolj boli trda, nepremišljena beseda zdaj, kot je boleva v otroški dobi. Zlasti deklice so v tem času jako občutljive in potrebujejo čuvstvene ljubavi matere. Njih razdraženo občutljivost naj mati ne vzame za zlo. Hči naj spozna, kako je mati obzirna napram nji in kako ji je naklonjena.

Mati naj tudi pouči hčerko v stvareh, ki jih mora vedeti do sebe — in, drugega spola; koliko gorja bi bilo prihranjenega, ko bi vse matere to dolžnost izpolnile in pridobile zaupanje doraščajočih hčera ter jih priklenile in navezale nase, da se razkrijejo le njej, ne išoč zavetja in prijateljstva tam, kjer ga najti ni.

Nikakor ne ravnaj mati z odrasčajočo hčerko, kot otrokom. Imej jo za to, kar je; pomeni in pogovori se z njo prijateljsko. O pravem času jo pouči o vsem, kar mora vedeti. Ne čakaj, da se hči pouči od stvareh, — ki jih ji ti podaš najlepše s svečano resnostjo — pouči od kakšne pokvarjene tovarišice, ki ji pripoveduje vse v drugi luči, vse drugače.

Tudi o ljubavi ji govori. Ljubezen je nekaj lepega, vzvišenega; ni pa vsaka prava — velikokrat vata. Mlad, neizkušen človek še nima razsodnosti, vsled česar je večkrat žrtev iste, ako o pravem času nima nekoga, ki z ljubeznijo odvraca in svetuje. In kdo drugi zna to in stori lažje, kakor ljubeča in dobro hoteča mati?!

Zato, pouči svoje odrasle hčere in sinove, da je zanje dobro, da se puste voditi in vplivati od tebe, ki imaš ne samo srce, temveč tudi razum.

Zakaj govorim tukaj toliko o tem! Ravno zato, ker opažam, da je pri vzgoji doraščajoče mladine vse premalo paznje. Na eni strani prevelika strogost, na drugi prevelika popustljivost in brezbriznost mater, ki v tej vzgojni dobi rodi veliko zla.

Dekle bodi vzgojeno, da gleda na moški svet, kot na tovariše — tudi oni so ljudje, z dobrimi in slabimi stranmi. Z opravičenim ponosom in veseljem sme stopiti dekle med svet z zavestjo, da očaruje druge, a — varovala se bo, z nedostojno, poštenega dekleta nevredno koketnostjo dopadati, delati nemir, zdražbe, gorje. — Zraven pa bo pazila, da ne nasede brezvestnim pohotnežem, ki bi jo onesrečili za vse življenje.

Tako, od lastne matere poučeno in dobro vzgojeno dekle ima moči dovolj in ni se ji treba bati podati se v svet.

Varovala bo svojo deklisko čast, upirala vsem nevarnostim. Gledala bo, da pride nazaj k materi taka, kot jo je zapustila. Kajti, lju-

bav in navodila razumne mamice so jo pri-vedla do pameti, ki ji jo je treba, da si ne izkupi pretrdih življenjskih izkušenj.

Tudi na sina skuša vplivati mati enako! Z ljubeznijo svetuj, posvari, zahtevaj in ga odvrčaj od slabih, stranskih potov. Zanimaj se zanj, kam hodi, kakšno družbo ima; opomni ga na nevarnosti, postavi mu za zgled pridnega, v celi fari čislane in na drugi strani pokvarjenega, v celem okraju slabo zapisane mladenci. To bo zanj najboljšo vzgojno sredstvo, ki ne bo brez uspeha.

ORGANIZACIJA

Iz orliške centrale.

V Prago! Opozarjamo vse krožke in posamezne članice, da za izlet v Prago, ki se ga drugo leto udeležimo v kar največjem številu:

1. hranite denar in vplačate prvi obrok;
2. nabavite nove kroje, ker gremo le v novih;
3. da neumorno vadite praške vaje;
4. da trenirate za tekme.

Naj ne bo sestanka, ne telovadne ure brez razgovora o Pragi.

Dekliški oder št. 2 izide v kratkem. Ta zvezek bo vseboval tri igre. Krasno petdejan-ko »Pastorka« iz časa francoske revolucije, božično igro »Sestri« in veseloigro »Živela telovadba«. Ker se po naših društvi prične zopet igralna sezija, nujno priporočamo ta drugi zvezek Dekliškega odra vsem ženskim društvom, Marijinim družbam i. dr. — Stane Din 12. — Pri odvzemu vsaj pet izvodov 10% popusta. — Hitro naročajte, ker je že veliko povpraševanje po knjižici.

Občni zbor Slov. orliške zveze bo dne 14. oktobra t. l. ob 9. uri dopoldne v veliki dvorani hotela Union z običajnim dnevnim redom. Za polovično vožnjo je preskrbljeno.

Telovadni tečaj za vse krožke cele Slo-venije je od 8. do 14. oktobra. Pričakujemo polnoštevilne udeležbe. Krožek, ki na ta tečaj ne pošlje nobene telovadkinje, v l. 1929. ne bo smel nastopiti.

Sestre sestram.

Orliški krožek Krakovo-Trnovo, Ljubla- na. 3. avgusta t. l. nas je zapustila, zadeta od kapi, sestra Rozika Križman. Kljub svoji mladosti 17 let, je bila že vadiateljica gojenk. Njenega pogreba smo se udeležile vse sestre v krojih. Ko so njeno truplo bratje Orli položili k večnemu počitku, je imela ena izmed članic sledeči govor:

Rozika!

Ni še vstalo solnce trikrat nad obzorjem, ko si bila še med nami, vsa mlada, vsa živa, ki si nas razveseljevala s svojim blestečim smehom, polnim mladega veselja.

Ni še tri dni, ko si bila med nami v našem orlovskem domu, ni še tri dni, ko si se navduševala za naše skupne ideje.

Ni še tri dni od vsega tega, Rozika, pa se že poslavljamo od Tebe za vedno. Odhajaš, zapuščas nas, ko Tvoje noge še niso prestopile praga življenja.

Teško nam je ob Tvojem grobu, bridko je slovo od sestre, sodelavke. Vse Tvoje delovanje pri našem krožku je bilo požrtvovalno, tiho delo za ideje, ki so nas sklenile v eno družino. Ideje, ki so prepajale vso Tvojo dušo. Poverjena Ti je bila težka naloga naraščajškega vodstva. Tudi to nalogo si izpolnjevala tako, kakor zahteva čast in dolžnost »Orlice«.

In sredi tega lepega delovanja Te je nenadoma ugrabila hladna smrt iz naročja Tvoje domače družine in iz srede naše orliške družine. Vsa mlada, polna življenja si odšla in v našem orlovskem domu nikdar več ne bomo videli Tvojih veselih oči, nikdar več ne bomo slišali Tvojega petja, Tvojega smeha.

V tej boleti, ki nas navdaja, pa vemo eno: človekovo življenje, vsa njegova pota in njegova smrt so v božjih rokah. Tisti, ki Te je ustvaril, ki Ti je dajal moči, veselja in zdravja, Tisti Te je poklical k sebi. Njegova volja je sveta — in ukloniti se ji moramo.

Dovoli, predraga Rozika, da se Ti v imenu Tvojih sester »Orlic«, najsrčneje zahvalim za vse ure, ki si jih žrtvovala za našo misel, za vso Tvojo požrtvovalno delo pri našem krožku.

Sprejmi še naš zadnji pozdrav: Bog živi!

Naj Ti sveti večna luč!

Na svidenje!

D R O B I Z

Naš tolmač.

Analfabet: (dobesedno: črk neučen), ne-šolan, oni, ki ne zna čitati;

animirati: poživiti, n. pr. zabavo;

anonca: naznanilo;

brokat: svileni blago z zlatom ali sre-
brom pretkano (za mašno obleko);

buletin: poročilo, največkrat bolniško poročilo;

cerebralno: kar se tiče možganov;

cerebrosposinalno: kar se tiče možganov in hrbtenjače;

šovinizem: pretirana domovinska lju-
bezen;

kromatika: nauk o barvah;

defilé, defilacija: slavnostni mimohod;

dialog: dvogovor;

monolog: samogovor;

kardinalno: važno, glavno, temeljno;

nepotizem: odlikovanje sorodnikov zlasti pri podeljevanju služb.

Uredniška molčečnost.

Melana. Poslane vrstice z nadpisom »Iz mojega življenja« niso za javnost. Izražanje je zelo vsakdanje, nepesniško. Pevska mera šepava. Rime so navidezne: »težavnih — varnih«, »sem — ne vem«, »lét — pogléd« — to niso pravi stiki. Pa tudi enotne prave misli ni. Tudi popraviti ni mogoče.

A. P. V pesmi »Nevestino slovo« rimate »smrek — smeh«, »krov — bom«. Ne velja! Jezik še zelo pomanjkljiv, da o drugem niti ne govorimo. Kar ste zopet poslala, žal, ne more biti natisnjeno. — Direktno nikomur ne odgovarjamo, zlasti ne nenaročnikom.

Milan B. Vaši prvinci so to, pišete. Pesmi brati in pesmi delati, to sta dve zelo različni reči. Ako kdo rad prebira pesmi in so mu všeč, s tem še ni rečeno, da je tudi sam za pesnika rojen. Poslušajte naš blagohotni nasvet: »Ne pišite verzov!« Ni upanja, da bi kdaj uspeli. Bridko bi bilo, če bi še le po preteku let spoznali samoprevarjo!

M. Kolenc. »Mali Cvetki«. Vsebina res lepa, le oblika je nedostatna. Ena ali druga vrstica je že še, v celoti pa le ni zadovoljiva. Tudi je pesemca predolga. Trije verzi so vredni natiska. O »Mali Cvetki« pravite: »Vršila bode svoj poklic, Na zemljo lila dež cvetlic«. In spodbujate: »Srčno jo prosimo: Vlij v trpljenje nam sladkost, Da dosežemo svetost!« Morebiti drugače koristneje porabite čas kot pa s pesnikovanjem.

Minkec. »Srečanje.« Spisek je premalo določen, ni niti dosledno leposloven, pa tudi ne stvarno poučen. Manjka tudi enotne glavne misli, kleno-jasnega izraza. Sicer so pa posamezne misli lepe in marsikak stavek ugaja, le žal, da je vse neurejeno in se ne da popraviti.

Lojzka H. »Utrinek« pride o priliki, malo okrajšan.

Tončka F. »Živa.« Prvencu čast in priznanje, res je nekaj, za tisk pa je še nezrela stvar. V »Vigredi« ima prednost samo delo, kakršno je samo na sebi, ne glede na vse drugo. Vaše namigavanje in zafrkavanje ni na mestu. Nikakor ni res, da imajo v »Vigredi« prednost le »šolana dekleta« — a tudi ne fantje! — pač pa eni in drugi, ki so dostojni in vljudni ter se izkažejo z lastnim — ne načitanim blagom, ki je res kaj vredno. Z različnim gradivom pa postrezite rajše drugje, kjer ne zahtevajo polnega imena kakor pri nas! Z Bogom! pravimo pri nas.

Lizola: Prosimo drug psevdonim.

I. S. Vaše predloge glede izpopolnitve novega orliškega kroja je Sl. orliška zv. po možnosti vpoštevala, kar ste lahko že videli pri prireditvi na Dobrovi. Hvala Vam za blagohotno naklonjenost!

V oceno smo prejeli.

Dr. Krekova meščansko-gospodinjska šola v Zg. Šiški pri Ljubljani je izdala prospekt, iz katerega je razviden njen delokrog. Dekleta, ki žele po dovršeni šolski splošni izobrazbi pouka v meščanskem gospodinjstvu, imajo priliko se tu strokovno izobraziti.

Slomškove slike so gotove. Visoke so pol metra, široke 33 cm. Slikal jo je akad. slikar Jan Mežan, profesor na mariborski realki; tiskala jih je v štirih krasnih barvah tiskarna sv. Cirila v Mariboru, ki je s to sliko izvršila izredno lepo delo.

Imamo tri vrste slik, ki se razlikujejo med seboj edino po različnih napisih in sicer: 1. vrsta ima spominski napis za 700-letnico Slomškove škofije in lastnoročno posvetilo prevzv. gosp. škofa dr. A. Karlina; 2. vrsta ima napis: Anton Martin Slomšek, narodni vzgojitelj (primerna za šole!); 3. vrsta ima Slomškov lastnoročni podpis. — Prosimo, da pri naročilih navedete vrsto.

Med našim ljudstvom so razširjene skoro le slike tujih slikarjev in inozemskih tiskarn. Zato naj ne bi bilo slovenske hiše, ki ne bi imela Slomškove slike! Škofijski ordinariat mariborski jo je priporočil v svojem uradnem »Oglasniku«; prosili smo tudi ministrstvo prosvete, da jo priporoči šolam. Posebno bratom na Koroškem in Primorskem naj bi bila Slomškova slika svet spomin in vedro upanje!

Cene: Slika katerekoli vrste velja pri razprodajalcu ali naravnost pri upravi »Našega doma« 25 Din. Kdor jo pa naroči po pošti in pošlje denar vnaprej, naj pošlje poleg tega še 3.50 Din za poštnino in zavojnino (v inozemstvo 5 Din); če želi, da mu pošljemo sliko priporočeno, naj pošlje še 3 Din za priporočnino. Za dve sliki velja poštnina in zavojnina 4 Din. Kdor naroči in plača vnaprej 3—9 slik, plača za vso poštnino in zavojnino le 6.50 Din. Kdor naroči deset ali več slik in jih plača vnaprej, tistemu ne računamo ne poštnine, ne zavojnine; razen tega mu damo še 10% popusta pri ceni; pri 20 ali več slik mu damo 15% popusta; pri 30 ali več slik 20% popusta; pri 50 ali več slik 25% popusta.

Kdor naroči sliko po povzetju, plača za poštnino in zavojnino 7.50 Din.

Slike se naročijo pri upravi »Našega doma« v Mariboru, Aleksandrova cesta 6-I.

Izhaja vsak mesec. — Za članice je list plačan s članarino, za druge znaša naročnina 25 Din, z mesečno prilogo 50 Din; za inozemstvo 32 Din, s prilogo 64 Din. List izdaja Slovenska Orliška zveza (Anica Lebar) v Ljubljani. — Uredništvo in upravnništvo je v Ljudskem domu.

Odgovorna urednica: Pavla Melihar.

Za Jugoslovansko tiskarno: Karel Čeč.

*Zahtevajte
v vsaki trgovini izrečno le*

Kolinsko cikorijo,

*ki je res zelo dober in zdrav
pridatek h kavi*

Zavarujte svoje življenje,
poslopje, premičnine pri

Vzajemni zavarovalnici

v Ljubljani, Dunajska c. 17

Podružnice.

ZAGREB, Pejačevićev trg broj 15
SARAJEVO, Vrbanja ulica broj 4
CELJE, Breg štev. 33

Nova založba

r. z. z o. z.

Ljubljana, Kongresni trg 19
in podružnica Nove založbe, prej

I. Giontini
Ljubljana, Mestni trg

priporoča v nakup knjige in pisar-
niške potrebščine v bogati izbiri

JUGOSLOVANSKA TISKARNA

NAJMODERNEJE UREJENO GRAFIČNO PODJETJE V SLOVENIJI

**TISKARNA - STEREOTIPIJA - ČRKOLIVNICA - BAKROTISKARNA
LITOGRAFIJA - OFFSET - FOTOLITOGRAFIJA - FOTOKEMIGRAFIJA**

TISKARNA: Izdelovanje vseh vrst
tiskovin, knjig, revij in
časopisov, v preprostem in umetniškem tisku.

LITOGRAFIJA: zvrševanje vsa-
kovrstnih ilustra-
cijskih del, v eni ali več barvah, potem
kamenno-, offset- ali aluminijevega tiska
kakor: plakatov, etiket, reklamnih tiskovin,
raznih vrednostnih papirjev itd. po lastnih
osnutkih kakor tudi po načrtih naročnikov.

KLIŠARNA dobavlja vsakovrstne kli-
šeje po risbah, perorisih,
fotografijah, akvarelnih in oljnatih slikah
za reprodukcijo v eno- ali večbarvnem
tisku ter v poljubni velikosti in obliki.

BAKROTISKARNA: Enobarvni
bakrotisk
najrazličnejših umetniških ilustracij kakor
tudi časopisov, revij, prospektov, albumov,
razglednic, propagandnih tiskovin itd. itd.

Poslušaj, bebica moja!

Da je perilo lepo bleščeče in
ima prijeten vonj, se mora
prati vedno le z „GAZELA”-
milom, ki je najboljši do-
mači izdelek

GAZELA MILO